ΚΟΡΙΝΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΧΡΗΣΤΟΥ Σ. ΧΙΩΤΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ

Περὶ θυσιῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.—Ἀγάπη πρὸς τοὺς τεθνεῶτας.—Νικόλαος Μάντζαρος.—Ἡ ἀνθοποιός.—Ἀνωφελὴς κίνδυνος τῆς ἀθεΐας—Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.—Χρονικά—Ποίησις. Ὁ ἐρωτευμένος ναύτης. Εἰς μίαν ὀπτασίαν.—Αἴνιγμα.

ΕΙΚΩΝ. Νικόλαος Μάντζαρος.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Η «ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ»

ΧΡΗΣΤΟΥ Σ. ΧΙΩΤΟΥ

1876

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1.25.1Σ Φ5.0004

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΟΡΙΝΝΗΣ

ΕΤΟΣ Β΄. 1876.

ΚΟΡΙΝΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ

ΧΡΗΣΤΟΥ Σ. ΧΙΩΤΟΥ

ΕΤΟΣ Β. ΜΑΡΤΙΟΣ 1876 ΦΥΛ. Α΄.

ΠΕΡΙ ΘΥΣΙΩΝ

ΠΑΡΑ

ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ὅπως καὶ ἡμεῖς συνειθίζομεν διάφορα ἀναθήματα, ἀφιεροῦντες αὐτὰ τοῖς ἁγίοις, οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τοιαῦτα, οἷον φιάλας, στεφάνους, ἐκπώματα, θυμιατήρια, χρυσίδας, ἀργυρίδας, ἀμφορίσκους, οἰνοχόας καὶ ἄλλα πολλά, ἅτινα ἐγίνοντο πρὸς ἐπίκλησιν τῶν θεῶν, εἴτε πρὸς ἐξιλέωσιν αὐτῶν, εἴτε χάριν αἰτήσεως, προστασίας ἢ ἄλλων ἀγαθῶν, εἴτε καὶ πρὸς ἁπλῆν εὐχαριστίαν. Ὁ πρὸς ἐπίκλησιν ὅμως τῶν θεῶν συνηθέστερος τρόπος τῶν ἀρχαίων ἦν αἱ θυσίαι, αἵτινες ἦσαν διτταὶ, αἱματηραὶ καὶ ἀναίμακτοι· καὶ αἱματηραὶ μὲν ἦσαν τὰ πρὸς θυσίαν προσαγόμενα τετράποδα ἢ πτηνὰ, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ὦσιν ἄρτια, ὁλόκληρα, ἄτομα, ἄπηρα, ὑγιῆ, ἀρτιμελῆ, μὴ κολοβὰ, μηδὲ ἔμπηρα, μηδὲ ἠκρωτηριασμένα, μηδὲ διάστροφα· ἀναίμακτοι δὲ, ἃς διὰ τοῦτο καὶ ἁγνὰς καλεῖ ὁ Θουκυδίδης, ὁ λιβανωτὸς, ὁ οἶνος, αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν, τὰ πόπανα ἐξ ἀλεύρου καὶ μέλιτος ἀναμεμιγμένα καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐκ τῶν πρὸς θυσίαν προσφερομένων τετραπόδων προετιμῶντο οἱ βόες· ἐσφάττοντο δὲ καὶ κριοὶ καὶ πρόβατα καὶ ἔλαφοι καὶ χοῖροι καὶ ἵπποι καὶ ἄλλα πολλὰ ζῶα, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ὦσιν ἄρρενα μὲν ὁσάκις προσήγοντο πρὸς Θεὸν, θήλεα δὲ ἂν πρὸς Θεάν. Καὶ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἱερείων κρέατα ἐκαλοῦντο θεόθυτα, ἅτινα διενέμοντο πρὸς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἱεροθύτας καὶ τοὺς προσφέροντας τὴν θυσίαν· οἱ δὲ θύται ὤφειλον νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν βωμὸν, ὡς καὶ οἱ παρ᾽ ἡμῖν ἱερεῖς, καθαροὶ, ἁγνεύοντες νοῦν ἔχοντες καθαρὸν, νεουργὸν καὶ νεοπλανῆ ἐσθῆτα φοροῦντες καὶ φαιδροί. Ὅτε δὲ ζῶόν τι προσήγετο εἰς τὸν βωμὸν πρὸς σφαγίασιν, προηγοῦντο αὐτοῦ ὑμνῳδοὶ, ἔχοντος τὰ κέρατα κεχρυσωμένα, τὴν κεφαλὴν ἐστεφανωμένην καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα κεκαλυμμένον στολῇ. Ὁ ἱερεὺς προηγούμενος ἐν στολῇ προσηύχετο, εἶτα δὲ μεγαλοφώνως παρήγγελλε τοὺς κήρυκας νὰ ἀποβάλωσι τοὺς βεβήλους, ὡς καὶ παρ᾽ ἡμῖν ὁ λειτουργὸς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θείας μυσταγωγίας ἐκφωνεῖ· «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, μή τις τῶν κατηχουμένων». Ἀφοῦ δὲ ἤθελε θυμιάσει τὸν βωμὸν, τὰ εἴδωλα καὶ τὸ θῦμα, ἐστρέφετο πρὸς ἀνατολὰς, προσηύχετο πρὸς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἰδίᾳ πρὸς ὃν ἡ θυσία καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν θείαν προστασίαν καὶ ἀρωγὴν ὑπὲρ τῶν τελούντων αὐτὴν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων, ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερουργοὶ πράττουσι σήμερον· εἶτα δὲ κατέβρεχεν αὐτὸ δι᾽ ἡγιασμένου ὕδατος καὶ ἔχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἄλφιτα. Μετὰ ταῦτα, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας ποτήριον πλῆρες οἴνου, ἔπινεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἔδιδε καὶ τοῖς περιεστῶσι· τὸ δὲ περίσσευμα ἐσκόρπιζεν ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ θύματος, εὐχὰς καθ᾽ ἑαυτὸν ἀναγινώσκων. Τούτων τελεσθέντων, ἀπέσπα τρίχας τινὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου, ἃς ἔρριπτεν εἰς τὸ πῦρ· μετὰ δὲ ταῦτα προσέταττε διὰ νεύματος τὴν σφαγίασιν. Παραχρῆμα δὲ, εἷς τῶν ἱεροθυτῶν ἔπαιε τὸ θῦμα διὰ πελέκεος, ἕτερος ἐσφαγίαζεν αὐτὸ, καὶ ἄλλος συνέλεγε τὸ αἷμα καὶ προσέφερεν αὐτὸ τῷ ἱερεῖ, ὅστις, ἐρράντιζε δι᾽ αὐτοῦ τὸν βωμόν. Ἀνατεμνομένου δὲ τοῦ ζώου, ἐγίνοντο οἱ οἰωνισμοὶ, τὰ σπλάγχνα ἐκαίοντο καὶ εἵπετο ἡ ἀπόλυσις τῆς ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο δὲ ὑπῆρχον πλῆθος βωμῶν θεῶν τε καὶ ἡρώων, πρὸ πάντων ὁ μέγας πρὸς ὁλοκαύτωσιν βωμὸς τοῦ Διὸς, ὅστις, στηριζόμενος ἐπὶ βάσεως 125 ποδῶν τὴν περίμετρον, ὑψοῦτο μέχρις 22 ποδ. Μόνον τοῖς ἀνδράσιν ἐπετρέπετο ν᾽ ἀναβῶσιν ἐπάνω, ταῖς δὲ γυναιξὶ καὶ τοῖς παισὶ μέχρι τῆς προθύσεως ἢ τοῦ θυσιαστηρίου, ὅπερ ἦν ὑπὸ τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς βάσεως καὶ ὅπου τὰ ζῶα ἐσφάζοντο. Τὰ πρὸς θυσίαν ζῶα ἀνεβιβάζοντο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὅπου ἐκαίοντο διὰ ξύλων λεύκης· καθόσον, ὡς ἔλεγον, τὸ δένδρον τοῦτο πρῶτος ὁ Ἡρακλῆς μετέφερεν ἐκ τοῦ Ἀχέροντος καὶ ἀπὸ τῶν ξύλων αὐτοῦ ἀνήφθη τὸ πρῶτον πῦρ πρὸς θυσίαν τῷ Διῒ ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ὑπῆρχον εἰσέτι καὶ ἄλλοι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πολλοὶ βωμοί, πρὸ πάντων ὁ βωμὸς ὅλων τῶν Θεῶν καὶ οἱ ἓξ διπλοῖ βωμοί, τὸ καλούμενον δωδεκάθεον ἐπὶ τοῦ Κρονίου (1), ἐξ ὧν ὁ εἷς ἀνῆκε τῷ Διῒ καὶ Ποσειδῶνι ὁ ἕτερος τῇ Ἥρᾳ καὶ Ἀθηνᾷ, ὁ τρίτος τῷ Ἀπόλλωνι καὶ Ἑρμῇ, ὁ τέταρτος τῷ Διονύσῳ καὶ ταῖς Χάρισι, ὁ πέμπτος τῇ Ἀρτέμιδι καὶ τῷ Ἀλφειῷ καὶ ὁ ἕκτος τῷ Κρόνῳ καὶ τῇ Ἥρᾳ. Ἐπὶ πάντων τούτων τῶν βωμῶν τῶν θεῶν καὶ ἡρώων ἔθυον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι κανονικῶς ἅπαξ τοῦ μηνός, ἂν καὶ ἐν μέρει ἀναιμάκτους μόνον θυσίας· κατόπιν ὅμως, ὑπολαβόντες ὅτι τὰ τοιαῦτα, καὶ πρὸ πάντων τὸ αἷμα ταύρων καὶ αἰγῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξιλεώσῃ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ὑπέθεσαν τὸ θεῖον δεόμενον ἀνθρωπίνου αἵματος. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἰσήχθη παρὰ βαρβάρων λαῶν καὶ διετηρήθη μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἥ τε παιδεία καὶ τὰ φῶτα ἀπεσκοράκισαν αὐτό. Περὶ τοῦ βαρβάρου τούτου ἐθίμου ἰδοὺ πῶς ἀποφαίνεται ὁ Λουκιανός, ἐξελέγχων τὴν ἄγνοιαν τῶν ἐθνικῶν. «Ἃ μὲν ἐν ταῖς θυσίαις οἱ μάταιοι πράττουσι καὶ ταῖς ἑορταῖς καὶ ταῖς προσόδοις τῶν θεῶν, καὶ ἃ αἰτοῦσι καὶ ἃ εὔχονται καὶ ἃ γιγνώσκουσι περὶ αὐτῶν, οὐκ οἶδα εἴτις οὕτω κατηφής ἐστι καὶ λελυπημένος, ὅστις οὐ γελάσεται τὴν ἀβελτηρίαν ἐπιβλέψας τῶν δρωμένων.» [περὶ θυσ σ 525]

Ἡ ἀνθρωποθυσία, ὡς ἐκ τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐξάγεται, ἐτελεῖτο ἐν καιροῖς χαλεποῖς καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν μεγάλου τινὸς κακοῦ. Καὶ δὴ ὁ Ἀριστόδημος σφαγιάζει τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα ὅπως σωθῇ ἡ Μεσσήνη· ὁ Ἀριστομένης προσφέρει τῷ Ἰθωμήτᾳ Διῒ τριακοσίους νέους· «Ἀριστομένης γοῦν ὁ Μεσσήνιος τῷ Ἰθωμήτᾳ Διῒ τριακοσίους ἀπέσφαξε, τοσαύτας ὁμοῦ καὶ τοιαύτας καλλιερεῖν οἰόμενος ἑκατόμβας.» [Κλημ. Ἀλεξ.]

Πολεμῶν ποτε ὁ Ἐρεχθεὺς πρὸς τοὺς Ἐλευσινίους, ἠρώτησε τοὺς Θεοὺς τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὅπως νικήσῃ αὐτούς· τοῦ δὲ μαντείου ἀποφηναμένου ὅτι, εἰ βούλοιτο ἐπικρατῆσαι αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ τοῖς Θεοῖς τὴν νεωτέραν τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρων, οὗτος οὐκ ἐδίστασεν, ἀλλὰ μετὰ μεγίστης ἀπαθείας προσήνεγκεν αὐτὴν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Ἄλλοτε πάλιν συνέβη ἐν Ἀθήναις λοιμός· τοῦ δὲ χρησμοῦ συμβουλεύσαντος τὴν προσφορὰν ἀνθρωπίνου αἵματος, αἱ θυγατέρες τοῦ Λέω, Φρασιθέα, Κλεόπη καὶ Εὐβούλη, φιλοπατρίᾳ κινούμεναι, αὐθαιρέτως προσηνέχθησαν, ὅπως ἐξιλεώσωσι τοὺς Θεοὺς καὶ οὕτω καταπαύσῃ τὸ κακόν, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐλυμαίνετο τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Ὅτε ἐν Ἀθήναις ἐτελεῖτο ἡ τῶν Θαργηλίων ἑορτή, εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀγομένη, ἐθύοντο εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνή, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν, ἡ δὲ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν. Ὁριζομένης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ὥρας τῆς ἑορτῆς, οἱ θυσιαζόμενοι ἀπήγοντο ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς τόπον παράλιον, πολλῶν προπορευομένων ὑμνῳδῶν ἀδόντων διάφορα ᾄσματα καὶ συνοδευομένων δι' αὐλοῦ. Τὰ θύματα ὤφειλον νὰ ὦσι περιβεβλημμένα τὸ μὲν στέφανον μελάνων σύκων, τὸ δὲ λευκῶν καὶ ἀνὰ χεῖρας νὰ ἔχωσι τυρόν, σῦκα καὶ μάζαν, ἅτινα ὤφειλον νὰ φάγωσι. Τυπτόμενοι δὲ καθ' ὁδὸν διὰ ῥάβδων, ἕως ὅτου νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας, ἐπὶ τέλους ἐκαίοντο ἐπὶ πυρᾶς ἐκ ξύλων, ἡ δὲ τέφρα αὐτῶν ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διεσκεδάζετο εἰς τοὺς ἀνέμους. Πολλάκις, πρὶν ἢ καῶσιν, ἐκαλύπτοντο ὑπὸ κλάδων δάφνης καὶ ἐσπένδετο οἶνος, ἐκτὸς κατὰ τὰς θυσίας τὰς τελουμένας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν Νυμφῶν, ὅλων τῶν Θεῶν καὶ τῆς Δεσποίνης. Τῶν θυσιῶν δ' ἐπεμελεῖτο εἷς πρὸς τοῦτο ἐκλεγόμενος ἄρχων, ὁ θ ε η κ ό λ ο ς, ὃν ἐβοήθουν μάντεις τινὲς καὶ εἷς ἐξηγητής· ἡ δὲ προμήθεια τῶν ἀπαιτουμένων ξύλων ἀνετίθετο, καθὰ βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Παυσανίας, τῷ ξυλεῖ.

Καὶ δὲν ἔχομεν βεβαίως τὴν ἀξίωσιν διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης διατριβῆς νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ βάθος καὶ πλάτος τὸ περὶ θυσιῶν παρ' ἐθνικοῖς ζήτημα, περὶ οὗ τοσαῦτα ἐγράφησαν βιβλία, ὥστε μόνον ὁ ἁπλοῦς αὐτῶν κατάλογος ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ ὀγκώδεις τόμους· ἠθελήσαμεν μόνον νὰ εἰκονίσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν, ἐν ὀλίγοις μέν, ἀλλ' ὅσον τὸ δυνατὸν πιστότερον καὶ ἀκριβέστερον τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐτελοῦντο ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις αἱ θυσίαι, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀποτόμους καὶ ἀνωφερεῖς ἐκδρομάς, ἐν ταῖς ακάνθαις τῶν ὁποίων καὶ τριβόλοις ἠθέλομεν λειπόθυμοι καταπέσει. Τοῦτο μόνον ἀρκούμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ ἀνθρωποθυσίαι οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, Καρχηδονίων, Αἰγυπτίων, Ἰουδαίων καὶ ἄλλων πολλῶν λαῶν ἐσυνειθίζοντο, διαρκέσασαι μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅστις διὰ ψηφίσματος κατήργησεν αὐτάς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις ἦσαν ἐν χρήσει αἱ ἀνθρωποθυσίαι. Καίτοι δὲ ὁ Ζωροάστρης ἀπηγόρευσεν αὐτάς, οὐχ ἧττον, καθὰ βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ξέρξης ἐν τῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείᾳ ἐν ἐννέα ὁδοῖς διέταξε ζῶντας νὰ θάψωσιν ἐννέα παῖδας καὶ ἐννέα παρθένους ἐκ τῶν ἐπιχωρίων· ἄλλοτε πάλιν, ἐπειδὴ ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἀσθενήσασα δὲν ἀπέθανε, προσέφερε «τῷ ὑπὸ γῆν», κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, «λεγομένῳ Θεῷ δὶς ἑπτὰ Περσέων παῖδας, ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν». Οὐχ ἧττον καὶ σήμερον ἔτι εὔχρηστός ἐστιν ἡ ἀνθρωποθυσία παρὰ λαοῖς παραδεδομένοις εἰς ἀχαλίνωτον ὑλισμὸν καὶ κτηνώδη βιοῦσι βίον· ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ παιδοκτονία παρ' αὐτοῖς εἶνε λίαν συνήθης, διαπράττεται δὲ μάλιστα ὑπ' αὐτῶν τῶν μητέρων μόνον κατὰ τῶν θηλέων, καθόσον ὁ ἀνὴρ μόνον θεωρεῖται ὡς ἔμψυχον, ἡ δὲ γυνὴ ὡς ἄψυχον· τούτου δ' ἕνεκα καταπιέζεται, κακοποιεῖται ὡς κτῆνος, ἀποκλείεται πάσης παιδεύσεως, πωλεῖται ὡς ἐμπόρευμα καὶ ἀποβάλλεται κατὰ βούλησιν παρὰ τοῦ ἀνδρός. Ταῦτα πάντα ὅμως μόνον ὁ χριστιανισμός, ὅστις, κατὰ τὸν Μοντέσκιον, ὑπισχνεῖται τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον καὶ παρέχει ταύτην καὶ ἐν τούτῳ, δύναται νὰ καταπαύσῃ· διότι «ὁ χριστιανισμὸς» ὡς εἶπεν ὁ μέγας Ναπολέων, «εἶνε ἡ θαυμασία λύσις τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνίγματος· ἄνευ αὐτοῦ ὁ κόσμος ἐστὶν ἀληθὲς αἴνιγμα.» Ἐντεῦθεν ὁ χριστιανικὸς κόσμος οὐδὲν ἕτερον ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν, ἢ τίνι τρόπῳ νὰ καταστήσῃ προσιτὰ καὶ εἰς τὰ ἀφώτιστα ἐκεῖνα ἔθνη τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἠθικοῦ ἐξευγενισμοῦ, τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, τοῦθ' ὅπερ εὐκόλως δύναται νὰ κατορθωθῇ διὰ τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου μέσου, δι' οὗ καὶ ἡμεῖς ἀπεκτήσαμεν τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ προσηλυτισμοῦ.

(1) Λόφος ὑψούμενος πλησίον δάσους τινὸς ἱεροῦ καλουμένου Ἄ λ τ ι ς, πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ εἰς ὃν ἐχύνετο ὁ ἀπό τινος πλησίον λόφου καταρρέων ῥύαξ Κ λ ά δ ε ο ς.

Ἐλπίσωμεν λοιπὸν ὅτι μόνον ὁ χριστιανισμός, εἰσδύων καὶ ἐν τοῖς ἀγρίοις ἐκείνοις λαοῖς δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς πάσης ἁμαρτίας καὶ μολυσμοῦ. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπαιτοῦνται οὐ μικροὶ ἀγῶνες καὶ κόποι· διότι τὸ σαγηνεύειν τοὺς ἁπλοῦς καὶ φαύλους πανεύκολόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ οἰκοδομεῖν καὶ ἄγειν αὐτοὺς εἰς τὴν εὐθεῖαν, δυσκολώτατον. Μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι νὰ στηρίζῃ τοὺς ἀδυνάτους τῇ πίστει, καὶ ὅτι, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, «ἐν χειρὶ τοῦ Θεοῦ ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη.»

Σ. Ρ Τ

ΑΓΑΠΗ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΕΘΝΕΩΤΑΣ.

[ἐκ τῶν τοῦ WASHINGTON IRVING]

Ὁ τάφος εἶναι τὸ δοκιμαστήριον τῆς ἀληθοῦς στοργῆς. Ἐκεῖ τὸ θεῖον τῆς ψυχῆς πάθος φανεροποιεῖ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς τοῦ μόνου ζωϊκοῦ πόθου. Ὁ τελευταῖος οὗτος δέον ἵνα ἀδιαλείπτως ἀναψύχηται καὶ διατηρῆται ζῶν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ ἐπιθυμουμένου, ἀλλ' ὁ ἔρως, ὅστις ἔχει τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ, δύναται νὰ ἐπιζήσῃ εἰς μακρὰν ἀνάμνησιν.

Αἱ μόναι ῥοπαὶ τῆς αἰσθήσεως τήκονται καὶ μαραίνονται μετὰ τῶν θελγήτρων, ἅτινα διήγειρον αὐτὰς καὶ τρέπονται μετ' ἀηδίας ἀπὸ τῶν λυπηρῶν περιχώρων τοῦ τάφου· πλὴν ἐντεῦθεν μόνον ἀπορρέει ἡ ἀληθὴς πνευματικὴ στοργή, καθαρὰ πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐπανέρχεται, ὡς ἱερὰ φλόξ, ὅπως φωτίσῃ καὶ ἁγιάσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἐπιβιοῦντος. Ἡ διὰ τοὺς τεθνεῶτας λύπη εἶναι ἡ μόνη λύπη, ἣν ἀρνούμεθα ν' ἀπομακρύνωμεν ἀφ' ἡμῶν. Πᾶσαν ἄλλην πληγὴν πειρώμεθα νὰ θεραπεύσωμεν,—παντὸς ἄλλου δεινοῦ νὰ ἐπιλαθῶμεν· ἀλλὰ τὴν πληγὴν ταύτην θεωροῦμεν ὡσεὶ καθῆκον νὰ διατηρήσωμεν ἠνεῳγμένην, τὸ δεινὸν τοῦτο εἶναι ἡμῖν ἡδὺ καὶ μελετῶμεν αὐτὸ ἐν τῇ μονώσει. Ποῦ εἶναι ἡ μήτηρ, ἥτις ἀσμένως θὰ ἠμνημόνει τοῦ βρέφους, ὅπερ ἀπώλετο, ὥσπερ ἄνθος, ἐκ τῶν ἀγκάλων αὐτῆς, εἰ καὶ πᾶσα ἀνάμνησις εἶναι μία ἀλγηδών; Ποῦ εἶναι τὸ παιδίον, ὅπερ θὰ ἐπελανθάνετο τοῦ φιλοστοργωτέρου τῶν γονέων, εἰ καὶ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ οἰμώζειν; Τίς καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ὥρᾳ τῆς ἀγωνίας, θὰ ἐλησμόνει τὸν φίλον ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ ὁποίου δακρύει; Τίς, καὶ καθ' ἣν ἔτι στιγμὴν ὁ τάφος κλείεται ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἐκείνης, ἣν κατ' ἐξοχὴν ἠγάπησεν—ὅτε αἰσθάνεται τὴν καρδίαν αὐτοῦ οἱονεὶ συνθλιβομένην ἐπὶ τῷ σφαλίσματι τῶν πυλῶν αὐτῆς, θὰ ἀπεδέχετο ἐκ τῆς παραμυθίας ὅτι πρέπει νὰ ἄγηται ὑπὸ τῆς ἐπιλησμοσύνης; Οὐχί· ἡ ἀγάπη ἡ τῷ τάφῳ ἐπιψῶσα εἶναι μία τῶν εὐγενεστέρων τῆς ψυχῆς ἰδιοτήτων. Ἐὰν ἔχῃ τὰς ἀλγηδόνας της, ἔχει οὐδὲν ἧσσον καὶ τὸ τερπνὸν αὐτῆς· ὅταν δὲ ἡ αὐξάνουσα ἔκρηξις τῆς ἀνίας πραϋνθῇ ἐν τῷ ἠπίῳ δακρύῳ τῆς ἀναμνήσεως—ὅταν ἡ αἰφνίδιος ἀδημονία καὶ ἡ σπασμώδης ἀγωνία ἐπὶ τῶν παρόντων ἐρειπίων παντὸς ὅ,τι τὰ μάλιστα ἠγαπήσαμεν καταμαλαχθῇ ἐν τῇ σύννῳ μελέτῃ ἐπὶ παντὸς ὅ,τι ἦτο κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐρασμιότητος αὐτοῦ—! τίς θὰ ἀπέσπα τοιαύτην λύπην ἐκ τῆς καρδίας; Καὶ ναὶ μὲν αὕτη δύναται νὰ ῥίψῃ διαβατικὸν νέφος ἐπὶ τῶν φαιδροτέρων ὡρῶν τῆς εὐθυμίας, ἢ νὰ διαχύσῃ σφοδρότερον ἄλγος ἐπὶ τῆς ὥρας τῆς δυσθυμίας· ἀλλὰ τίς θὰ τὴν ἀντήλλασσε καὶ πρὸς αὐτὴν ἔτι τὴν μολπὴν τῆς ἡδονῆς ἢ τὴν ἔκρηξιν τῆς βακχεύσεως; Οὐχί· ὑπάρχει φωνὴ ἐκ τοῦ τάφου γλυκυτέρα τῆς μολπῆς· ὑπάρχει ἀνάμνησις τῶν τεθνεώτων, πρὸς ἣν ἐπανερχόμεθα καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν γοητευμάτων τῶν ζώντων.—Ὦ τάφε! τάφε! σὺ θάπτεις πᾶσαν πλάνην, καλύπτεις πᾶν πλημμελές, ἐξαφανίζεις πᾶσαν μνησικακίαν! Ἐκ τοῦ εἰρηνικοῦ σου κόλπου δὲν ἀναβλύζουσιν εἰ μὴ ἄλγη ἡδέα, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἀναμνήσεις ἀγαπηταί. Τίς δύναται νὰ ῥίψῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ κατανυκτικὸν παλμὸν ὅτι δυνατὸν νὰ ἦλθέ ποτε εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ ἐλεεινοῦ ἐκείνου δράγματος γῆς, ὅπερ ἐνώπιόν του κεῖται εὐρωτιῶν.

Ναί! ὕπαγε εἰς τὸν τάφον τῆς τεθαμμένης ἀγάπης καὶ ἐκεῖ μελέτησον! Ἐκεῖ ἐκκαθάρισον τὸν μετὰ τῆς συνειδήσεώς σου λογαριασμὸν διὰ πᾶσαν παρελθοῦσαν καὶ ὑπὸ σοῦ ὀλιγωρηθεῖσαν φιλοφροσύνην τοῦ μεταστάντος ἐκείνου ὄντος, ὅπερ οὐδέποτε, οὐδέποτε, οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπανέλθῃ ὅπως πραϋνθῇ ἐκ τῆς συντριβῆς σου! Ἐὰν ἦσαι παιδίον καί ποτε προσέθηκας λύπην εἰς τὴν ψυχὴν ἢ ῥυτίδα ἐπὶ τῶν πολιῶν ὀφρύων φιλοστόργου γεννήτορος· ἐὰν ἦσαι σύζυγος καί ποτε ἀφορμὴ ἔγεινες εἰς τὴν ἀξιέραστον καρδίαν, ἥτις ἐρριψοκινδύνευσε τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς εἰς τὰς ἀγκάλας σου, νὰ ἀμφιβάλῃ πρὸς στιγμὴν περὶ τῆς χρηστότητός σου ἢ τῆς ἀληθείας σου· ἐὰν ἦσαι φίλος καί ποτε ἐν διανοίᾳ, λόγῳ ἢ ἔργῳ, ἠδίκησας τὸ πνεῦμα, ὅπερ γεν-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νχίως παρεδόθη εἰς σέ· ἐὰν ἦσαι ἐραστὴς καί ποτε ἔγεινες παραίτιος ἀναξίας ἀλγηδόνος εἰς τὴν πιστὴν ἐκείνην καρδίαν, ἥτις νῦν κεῖται ψυχρὰ καὶ σιωπῶσα ὑπὸ τοὺς πόδας σου, ἔσο τότε βέβαιος ὅτι πᾶν δυσμενὲς βλέμμα, πᾶς ἄχαρις λόγος, πᾶσα ἀπηνὴς πρᾶξις θέλουσιν ἐπανέλθει ἀθρόα ἐπὶ τῆς μνήμης σου καὶ θέλουσι κατασπαράττει ἀνηλεῶς τὴν ψυχήν σου· ἔσο τότε βέβαιος ὅτι θέλεις προσπέσει μετ' ἄλγους, καὶ μεταμελούμενος ἐπὶ τοῦ τάφου, θέλεις ἐκφέρει τὸν ἀνήκοον στεναγμὸν καὶ χύσει τὸ ἀνωφελὲς δάκρυ, βαθύτερον καὶ πικρότερον ἅτε καὶ ἀνηκόου καὶ ἀνωφελοῦς.

Πλέξον εἶτα τὸν ἐξ ἀνθέων στέφανόν σου καὶ στρῶσον τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως περὶ τὸν τάφον· παραμύθησον τὴν κατεσπαραγμένην καρδίαν σου, ἂν δύνησαι, διὰ τοῦ φιλίου τούτου, πλὴν ματαίου φόρου μετανοίας· νουθετήθητι ὅμως ἐκ τοῦ πικροῦ ταύτης τῆς μεταμελουμένης ἀνίας σου ἐπὶ τοὺς τεθνεῶτας, καὶ ἔσο τοῦ λοιποῦ πιστότερος καὶ εὐμενέστερος κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων σου πρὸς τοὺς ζῶντας.

[ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ]

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ

Ἡ ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ παρατιθεμένη εἰκὼν τοῦ πατριάρχου τῶν μουσικοδιδασκάλων τῆς νέας Ἑλλάδος μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ παραθέσωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις καὶ σύντομον αὐτοῦ βιογραφίαν, ἐκ τοῦ βιογράφου αὐτοῦ κ. Σ. Παπαγεωργίου ἐρανιζόμενοι αὐτήν.

Γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ ἐν ἔτει **1795** ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, παιδιόθεν ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μουσικῆς, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν Μωρέττην, κατόπιν δὲ ὑπὸ τὸν ἱππότην Βαρβάτην, ὀνομαστὸν ἐν Ἰταλίᾳ μουσικοδιδάσκαλον διὰ τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτοῦ πονήματα. Ἐν ἔτει δὲ **1825**, μεταβάντος πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν μουσοτρόφον Ἰταλίαν, εὐμενῶς ὑπεδέξατο αὐτὸν ἐν Νεαπόλει ὁ κλεινὸς Ζιγγαρέλλης, διδάσκαλος τοῦ Ροσσίνη, Μερκαδάντε κ.λ. Ὅτε δὲ μετὰ τὸ πέρας τῶν μελετῶν του, ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν, προσεκλήθη ὡς διευθυντὴς τῆς ἐν Μεδιολάνοις μουσικῆς σχολῆς· ἀλλ' ὁ Μάντζαρος οὐδέποτε συνήνεσεν εἰς τοῦτο, ἅτε ὑπερβαλλόντως ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μεταδώσῃ τὰς γνώσεις του εἰς τὴν διψῶσαν νεολαίαν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἔνδοξος Ζιγγαρέλλης ἐπανειλημμένως προσεκάλει αὐτὸν εἰς Νεάπολιν, συναισθανόμενος ὅτι, μετὰ τὸν θάνατόν του, οὐδεὶς ἄλλος καταλληλότερος τοῦ Μαντζάρου ἠδύνατο νὰ διαδεχθῇ αὐτόν, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἀπηύθυνεν αὐτῷ τῷ **1825**· οὗτος ὅμως οὐδόλως συγκατετέθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐξηκολούθει διδάσκων ἐν Κερκύρᾳ τὴν μουσικὴν μετὰ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκείνης ἀφοσιώσεως, ἥτις ἀείποτε ἐχαρακτήρισεν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῆς μεγάλης καὶ σπουδαίας αὐτοῦ ἀλληλογραφίας, κατὰ μέγα μέρος διασωθείσης ἄχρι τοῦ νῦν, ἐξάγεται ὅτι οὐ μόνον μεγάλως ἐτιμᾶτο ἐν τῇ Δύσει καὶ ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ ὡς ἔξοχος ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ περιφανεῖς μουσικοδιδάσκαλοι συνεβουλεύοντο αὐτὸν ἐπὶ διαφόρων τῆς μουσικῆς δυσχερειῶν, οἷον ὁ Μερκαδάντης, ὁ Πατσίνης, ὁ Γάσπαρης καὶ ἄλλοι πολλοί.

Περὶ δὲ τῶν ἔργων τοῦ Μαντζάρου, ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἅτινα, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν εἰδημόνων, δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἔξοχα τῶν κλασικῶν, Πέτρου Δὲ—Παλεστρίνα, Ζιγγαρέλλη, Ματτέη καὶ Μοζάτ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πάντα ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς ἐν τῷ μουσικῷ κόσμῳ. Παραλείποντες διάφορα ὑπ' αὐτοῦ τονισθέντα ἔργα, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ δρᾶμα «La clemenza di Tito», ὅπερ, διδαχθὲν ἐν τῷ Θεάτρῳ Κερκύρας ἐν ἔτει **1832**, ἐνεθουσίασεν ἅπαντας ἀνεξαιρέτως, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, ἀναφέρομεν μόνον, χάριν συντομίας, τὸν ὑπ' αὐτοῦ μελοποιηθέντα ὕμνον τῆς Ἐλευθερίας τοῦ ἀθανάτου καὶ κλεινοῦ τῆς νέας Ἑλλάδος ποιητοῦ, Σολωμοῦ· τὸν ὕμνον τοῦτον, εἰς ὃν κατώρθωσε νὰ προσαρμόσῃ τὸ ὕψος τῆς ποιήσεως εἰς τὸ τῆς μουσικῆς καὶ τὰ ἐξ ἐκείνης παραγόμενα αἰσθήματα διὰ ταύτης νὰ ἐκδηλώσῃ, τοῦθ' ὅπερ ὀλίγοι κατορθοῦσιν, ἀφιερώσας τῷ βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνι, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, ὑποβαλόντος πρότερον τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀρίστων τῆς Γερμανίας μουσικοδιδασκάλων, τὸν ἀργυροῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐμενείας του καὶ ὑπολήψεως, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει βασιλέως, ἀπευθυνθείσης αὐτῷ ἐν ἔτει **1845**. Ἀπὸ δὲ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς καθόδου τοῦ βασιλέως Γεωργίου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτε ἡ Α. Μ. τὸ πρῶτον ἤκουσε τὸν ὕμνον παιζόμενον κατὰ τὴν πρώτην ἀπόβασιν Αὐτῆς εἰς ἑλληνικὸν ἔδαφος, εἰς τὴν Κέρκυραν, διὰ Β. Διατάγματος καθιερώθη ὡς ὕμνος τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Ἔθνους, προβιβασθέντος συνάμα τοῦ σεβαστοῦ μουσικοδιδασκάλου παρὰ τῆς Α. Μ. εἰς ἱππότην τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ. Ἀλλὰ καὶ μουσικὰ

συγγράμματα οὐκ ὀλίγα κατέλιπεν ἡμῖν, ἅτινα ἔτυχον πολλῶν ἐπαίνων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, καὶ δὴ παρὰ τοῦ ἐνδόξου Ζιγγαρέλλη, ὅστις οὐ μόνον ἠγάπα τὸν Μάντζαρον, ἀλλὰ καὶ ἐξετίμα τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἱκανότητα. «Εἴθε, ἔγραφεν αὐτῷ ὁ ἴδιος Ζιγγαρέλλης, «εἴθε πρὸς τιμὴν τῆς ὡραίας τέχνης τῆς μουσικῆς νὰ ἠδύναντο οἱ σημερινοὶ διδάσκαλοι νὰ νοήσωσι τὴν ὡραιότητα καὶ ἀξίαν τῶν ἔργων σου».

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου ἀνδρός, τοῦ τιμήσαντος σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ δυναμένου κάλλιστα νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα πνεύματα τῆς Εὐρώπης, ὧν τὰ θεόπνευστα ἔργα ἐθαύμασε σύμπας ὁ νεώτερος κόσμος.

Τὸν θάνατον αὐτοῦ, συμβάντα κατὰ τὴν **31** Μαρτίου **1872**, ἐθρήνησε σύμπασα ἐν γένει ἡ Ἑλλάς, ἧς πρῶτος καὶ μέγας ὑπῆρξε μουσικοδιδάσκαλος, οὗτινος τὸ κενόν, τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, θεωροῦμεν δυσαναπλήρωτον.

Η ΑΝΘΟΠΩΛΙΣ

Α΄.

Ὁ Ἔρνεστος Κλάϊν, εἷς τῶν καλλιτέρων νέων τοῦ Βερολίνου, ὅλως ἀνεξάρτητος, κάτοχος κολοσσιαίας περιουσίας ἐκ λαχείου τινὸς γενόμενος, παρὰ πάντων εὐτυχὴς ἐθεωρεῖτο, καὶ τὸ ἀντικείμενον φθόνου πολλῶν ἐγένετο. Αὐτὸς ὅμως καθ' ἑαυτὸν ἦτο δυστυχής. Τούτου δὲ αἰτία δὲν ἦτο ἔρως ἢ κοινωνικὰ ἄλγη, ἀμφότερα ταῦτα ἐθεώρει γελοῖα· πασῶν τῶν διασκεδάσεων, αἱ ὁποῖαι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ, ἀπολαύσας, ἤρχισεν ἤδη μόλις τριακονταετὴς νὰ αἰσθάνηται ἐρήμωσιν καὶ ἀνίαν, ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀκόμη αἰσθανθῇ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ διασκεδάσῃ. Μόνον ἔργον εἶχε νὰ εἰσπράττῃ τοὺς τόκους τῶν εἰσοδημάτων του, οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν, οὐδὲν καθῆκον ἔχων νὰ ἐκπληρώσῃ, μὴ δυνάμενος δὲ καὶ νὰ καταγίνῃ εἴς τι· μόνη τέχνη, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο ἔνδοξος, ἦτο τὸ νὰ καπνίζῃ ἀπὸ καπνοσύριγγος ἐκ σιπίου· ἀλλ' ὁ ἥλιος τῆς δόξης του ταύτης τόσον ὀλίγον ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐρήμωσιν καὶ ἀνίαν αὐτοῦ, ὅσον ὁ ἥλιος τοῦ ἰσημερινοῦ δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν Σαχάραν εἰς ἀνθοῦντα ἀγρόν. Ὅπως δὲ ἀποβάλῃ τὴν ῥαστώνην, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἡδοναὶ τὸν ἔρριψαν, ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐφημερίδων καὶ μυθιστορημάτων· ἀλλ' εἰς μάτην! ἡ μὲν πολιτικὴ οὐδὲν σπουδαῖον διαφέρον προὐξένει εἰς αὐτόν, τὸν δὲ βίον, τὸν ὁποῖον ἐζήτουν νὰ ζωγραφίσωσιν οἱ συγγραφεῖς, ἐγνώριζε καλλίτερον ἐξ ἰδίας πείρας. Λυσσωδῶς ἐρρίπτετο εἰς τὰς ἡδονάς· ἀλλ' αὗται μόνον ἐπὶ στιγμὴν ἀπέσπων αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας του. Καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χοροῖς, ἐν μέσῳ τῶν τερψιθύμων ἤχων τῶν βαλλισμῶν τοῦ Στράους, κατέπιπτεν αἴφνης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἐρνέστου τὸ παραπέτασμα καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐφαίνετο τὸ ἀποτρόπαιον τῆς ἀνίας φάσμα, τὸ χαῦνον τὴν ὄψιν καὶ ψυχρὸν καὶ νυσταλέον τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ τοσούτους ὠθῆσαν πρὸς τὸν θάνατον, τὸ ὁποῖον ἤδη ἐξηπλοῦτο καὶ ἀνεπαύετο καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἑδωλίων καὶ ἀνακλίντρων τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ Ἐρνέστου κατοικίας, συνεβάδιζε μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ περιπάτῳ, ἵππευεν ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἵππου, ἐκάθητο πλησίον του εἰς τὸ θέατρον, πρὸ αὐτοῦ ἐγεύετο ἐκ τοῦ αὐτοῦ κυπέλλου τοῦ ἀφρώδους καμπανίτου, διὰ τῶν χαρτίων αὐτοῦ ἔπαιζεν ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ, προσέβλεπεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡραίων νεανίδων καὶ διὰ τῶν ῥοδινῶν χειλέων των ὑπεμειδία πρὸς ἐκεῖνον. Μία μόνον διέξοδος ἀπὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἔρνεστος εὑρέθη ἀκουσίως πρὸ αὐτῆς.

Ἐξῆλθέ ποτε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐβάδιζεν ἀσκόπως, ὅπως διήρχετο ὅλην τὴν ζωήν του, ὅτε κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Λειψίας προσείλκυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ νέα γυνή, ἡ ὁποία ἤρχετο ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς ὁδοῦ· αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἤδη θερινοῦ ἡλίου, κεκρυμμένου ἐντὸς νεφῶν, ἔλαμψαν αἴφνης, καὶ ὡσεὶ ἐρασθεῖσαι τῆς εὐγενοῦς μορφῆς τῆς νέας, περιεχύθησαν περὶ τὸ λεπτὸν καὶ ὠχρὸν πρόσωπόν της. Θαμβωθεῖσα ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας λάμψεως ἡ νεαρὰ γυνή, ἐστάθη ἐπὶ στιγμὴν ἀκίνητος· ἔπειτα δὲ ἀνοίξασα μικρὸν λευκὸν ἐξ ἀλπακᾶ ἀλεξήλιον ἐστράφη ἀντιθέτως καὶ τὴν αὐτὴν ἤδη μετὰ τοῦ Ἐρνέστου ἔχουσα διεύθυνσιν προεχώρησε μέχρι τῆς ὁδοῦ Φριδερίκου ὅπου ἔκαμψε δεξιά. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὁ Ἔρνεστος ἔλαβεν ἅπαξ ἔτι τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἤδη εἶχε λάβει ῥοδόχρουν ὄψιν ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ ἐσωτερικοῦ περιβλήματος τοῦ ἀλεξηλίου της. Ὁ Ἔρνεστος ἦτο ὀλίγον μακρὰν τῆς γωνίας, αὕτη δὲ ἔκαμψε τὴν ὁδόν, κάτω ἔχουσα ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς, χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ. Ὁ Ἔρνεστος τὴν ἠκολούθησεν. Ἐκείνη δὲ ἂν καὶ περιεπάτει ταχέως δὲν ἐστερεῖτο ἐν τούτοις χάριτος, καὶ ὁ Ἔρνεστος εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο ὁ μόνος, εἰς τὸν ὁποῖον προὐξένησεν αἴσθησιν ἡ χάρις τοῦ προσώπου της. Ἄλλος τις, ἀντιθέτως ἐρχόμενος, παρετήρησεν αὐτὴν μετὰ ἡδονῆς, σχεδὸν μετὰ θαυμασμοῦ. Ἡ ἐνδυμασία της ἦτο καθόλου ἁπλῆ, ἀποδεικνύουσα ὅτι ἡ φοροῦσα αὐτὴν ἀνῆκεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ὅτι ἦτο καλλαίσθητος καὶ τοσοῦτον λεπτῶς μάλιστα, ὅσον οὐδεμία ἄλλη τῶν ἐντὸς ἀσυμμέτρων καὶ ἀκόμψων πολυπτύχων ὁλοστρικῶν κεχωσμένων καὶ πεζῇ ἢ ἐφ' ἁμάξης διερχομένων τὴν ὁδὸν κυριῶν. Τὸ πᾶν ἐπ' αὐτῆς ἦτο σύμμετρον καὶ κανονικόν.

ΓΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ὁ Ἔρνεστος παρηκολούθει αὐτὴν χαίρων διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ ἐλευθερίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπέφευγε τοὺς ὠθισμοὺς κατὰ τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν στένωσιν τῆς ὁδοῦ τοῦ Φριδερίκου. Ὡς χρυσαλὶς ἐπέτα τὸ λευκὸν ἀλεξήλιόν της ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς, πάντοτε προχωροῦν, καὶ ὁ νέος ἡμῶν ὡς παιδίον ἠκολούθει τὴν πετωμένην χρυσαλίδα. Διατί τὴν ἠκολούθει; Καὶ αὐτὸς τὸ ἠγνόει· δὲν ᾐσθάνετο ὅπως καὶ ὁ Φαῦστος ὅτε κατὰ πρώτην φορὰν εἶδε τὴν Μαργαρίταν· δὲν ἐσκέπτετο ὅτι τὸ πρᾶον καὶ ἄκακον αὐτὸ πρόσωπον ἠδύνατο νὰ εἶνε ἁπλοῦν προσωπεῖον. Τὸ κατ' αὐτὸν, τοῦτο μόνον ᾐσθάνετο, ὅτι ἀνέπνεε ζωογόνον αὔραν, ἥτις ἐκ τῶν θερμῶν τῆς πόλεως ὁδῶν ἔμελλε νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὰ ἀνθοῦντα πεδία τῆς δροσερᾶς φύσεως.

Εἶχεν ἆρά γε αὕτη ἐννοήσει ὅτι ἠκολουθεῖτο; Βεβαίως ὄχι· Οὐδ' ἅπαξ κἂν ἐστράφη οὔτε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ, οὔτε ὅτε κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς ἐχάθη εἰς τὴν εἴσοδον ὑψηλῆς πεπαλαιωμένης οἰκίας. Ὁ Ἔρνεστος, ὅστις εἶχε μείνει πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ὁδοῦ ἔρριψε ταχὺ βλέμμα πρὸς τὴν οἰκίαν. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς ἐδείκνυεν ὅτι αὕτη ἀνέκαθεν προωρίσθη δι' ἐργαστήρια καὶ κατοικίας τῶν ἐντελῶς ἀπόρων. Ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου ὑπῆρχον καταστήματα, ἔνθεν μὲν καπνοπωλεῖον καὶ ὑπ' αὐτὸ ἐν ὑπογείῳ θόλῳ λαχανοπωλεῖον, ἐκεῖθεν δὲ παντοπωλεῖον, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ὡς ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἀνήρχετο ὁ μονότονος ἦχος τῆς σφύρας πεταλοποιοῦ. Λευκὸν πινακίδιον ἐπὶ τῆς πύλης ἀνηρτημένον ἐδήλου ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἐνοικιάζοντο δωμάτια.

Ὁ Ἔρνεστος διέτρεξε τὸ μεταξὺ διάστημα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πεπαλαιωμένης οἰκίας, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν αὐλήν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰσόδου κλίμαξ μὲ ταπεινὰς βαθμίδας ὡδήγει πρὸς τὰ ἄνω τοῦ οἰκήματος. Ἡ αὐλὴ ἦτο μακρὰ καὶ στενὴ ἔχουσα εἰς τὸ βάθος σταῦλον. Πρὸς ἀριστερὰν ὑψοῦτο ὁ ὄπισθεν ἄνευ παραθύρων τοῖχος ὑψηλοτάτης οἰκίας, πρὸς δεξιὰν δὲ ἡ οἰκία, ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα, ἔχουσα ἄπειρα παράθυρα, ὡς στρατών. Ἔξω δὲ τῶν παραθύρων ἐκρέμαντο κευθμῶν ὑποκάμισα καὶ παντοῖαι ὀθόναι λελευκασμέναι ὅπως ἀποστεγνωθῶσι, ποῦ δὲ κλινοστρωμναὶ ὅπως ἀερισθῶσι. Ποῦ μὲν ἠκούοντο φωναὶ γυναικῶν καὶ παίδων, ποῦ δὲ ὠλόλυζον, ἐκραύγαζον, ἐβλασφήμουν, εἴριζον, ἔκλαιον, ἐγέλων, ἐτραγῴδουν. Ἐκ τοῦ κατωτάτου πατώματος ἠκούετο ὁ πρίων, ἡ ῥοκάνη καὶ τὸ σφυρίον φερετροποιοῦ, ἐν δὲ τῇ αὐλῇ σμῆνος παιδίων πτωχῶν, ῥυπαρὰ ῥάκη φορούντων, περιέτρεχε περὶ τέλειον φέρετρον. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὅλου τούτου τοῦ θορύβου ἀντήχει τὸ τερψίθυμον ᾆσμα καναρίου· ὁ Ἔρνεστος ταχέως διέτρεξε διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ πάντα τὰ παράθυρα καὶ ἐν τῷ τρίτῳ πατώματι εἶδε κρεμάμενον τὸν ξύλινον κλωβὸν τοῦ ψάλτου εἰς τὴν παραστάδα παραθύρου, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ τὸ πλησίον αὐτοῦ ἦσαν τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα εἶχον λευκὰ παραπετάσματα, πλησίον δὲ τοῦ κλωβοῦ ἦτο καὶ ῥοδωνιά. Μήπως αὐτοῦ κατῴκει ἡ ὑψηλὴ ξανθὴ νεάνις, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ Ἔρνεστος; Ἔβλεπεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν πρὸς ἐκείνην τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἐρήμου τῆς πενίας ὄασιν, ἀλλ' οὐδὲν ἀνθρώπινον πλάσμα ἐφάνη ἐκεῖ.

Ἐπὶ τέλους ἐκινήθη ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦτο ἀφῃρημένος, ὥστε συνεκρούσθη μετά τινος ἐργάτου, ἀντιθέτως ἐρχομένου καὶ φέροντος ἐντὸς μεταλλίνου ἀγγείου τὸ λιτόν του δεῖπνον. Οὗτος ἦτο ῥωμαλέος ἀνὴρ μὲ πλατεῖς ὤμους. Τὸ ἀπὸ τοῦ ῥύπους, τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας του προσγιγνομένου, ἀποκεκαθαρμένον πρόσωπόν του ἐφαίνετο ὠχρὸν καὶ χαῦνον· πεπαλαιωμένον δὲ καὶ παμμελῶδες σκιάδιον ἐκάλυπτε τὴν οὔλην κόμην του. Ὑπούλως διὰ τῶν ψυχρῶν ὀφθαλμῶν του κατεμέτρησεν οὗτος ἐξερχόμενον τὸν εὐγενῆ ἄνδρα καὶ ἐκ τῆς αὐλῆς ἔρριψεν ἔτι ἓν βλέμμα πρὸς αὐτόν.

Ὁ Ἔρνεστος εὗρεν ἤδη τὴν ὁδὸν, ἥτις πρότερον ἦτο ἐντελῶς ἐρήμη, πλήρη ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεφον ἐκ τῶν ἀτμομηχανῶν. Πάντες οὗτοι παρετήρουν τὸν εὐγενῆ ἄνδρα μετά τινος θαυμασμοῦ. Τί ἄρα ἐζήτει αὐτὸς ἐν τῇ χώρᾳ των; Καὶ αὐτὸς δὲ ἔρριψε περίεργον βλέμμα ἐπὶ τῶν ῥωμαλέων ἐκείνων μορφῶν, ἀνέβη σύννους τὴν ὁδὸν, ἔκαμψε τὴν στενωπὸν τοῦ Ἀμβούργου καὶ ἐχάθη εἰς τὰς περιπλόκους στενωποὺς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὸ νότιον μέρος τοῦ Βερολίνου. Ἦτο Σάββατον, καὶ ἡ ἐνωρὶς κατάπαυσις τῆς ἐργασίας κατέστησε τὸ μέρος τοῦτο ἀληθῆ μυρμηκιάν. Παντοῖοι ἐργάται ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἐργασίας των ἐπλήρουν τὰς ὁδοὺς, οἵτινες ἐστέναζον ὑπὸ τὸ βάρος φορτηγῶν ἁμαξῶν. Γυναῖκες κεκαλυμμέναι μὲ λινὰ ὑφάσματα καὶ τὰς καθημερινὰς στολάς των φοροῦσαι διήρχοντο διὰ τοῦ πλήθους σπεύδουσαι ὅπως, διὰ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἑβδομαδιαίου μισθοῦ των, ἀγοράσωσι τὰ κατὰ τὴν Κυριακὴν χρησιμεύοντα αὐταῖς. Πανταχοῦ περιεπλανῶντο παιδία, πανταχόθεν δὲ ἐπανήρχοντο μητέρες ἔχουσαι εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καλάθιον πλῆρες παντοίων πραγμάτων. Κονιορτὸς δὲ πολὺς καὶ παταγώδης θόρυβος ἐπλήρου τὸν ἀέρα. Ὁ Ἔρνεστος διῆλθε βραδέως τὸ πλῆθος, παρὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβε δεινὰ ἀκούσια κτυπήματα. Καίπερ ἐν Βερολίνῳ γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς, οὐδέποτε εἶχεν ὁδηγήσει τὰ βήματα αὐτοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως. Ἡ σφαῖρα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔκειτο εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τοῦ ὁρίζοντος. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, στρέψας προσεκτικώτερον βλέμμα, εἶδεν ὅτι εἶχε χάσει τὸν μίτον τοῦ περιπλόκου τούτου λαβυρίνθου. Μετὰ πολλὰς δὲ περιπλανήσεις ἠδυνήθη τέλος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, πλὴν πολὺ διάφορος τοῦ πρό τινων ὡρῶν ἐκ ταύτης ἐξελθόντος Ἐρνέστου.

Ἤδη ἐπείσθη ὅτι κάκιστα ἐνόμιζεν ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὸν βίον καὶ ὡμολόγει ἐνδομύχως ὅτι αἱ γνώσεις του περιωρίζοντο μόνον εἰς μικρόν τι μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔπλεε τὸ πλοῖον τῆς ζωῆς του, ἔχον ἱστία τὴν ῥαστώνην καὶ πηδάλιον τὴν ἀβροδίαιταν, περὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι αὐτῆς βίου οὐδὲν τελείως ἐγνώριζε. Κατὰ τύχην δὲ ἐν αὐτῷ βυθισθεὶς ἀνεκάλυψε νέον κόσμον ὅλως ἄγνωστον εἰς αὐτὸν καὶ ἔλαβε τὴν περιέργειαν νὰ ἐξετάσῃ αὐτόν· ἦτο ὠμὸς καὶ φαῦλος· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὠμότητός του εὕρισκέ τις λεπτὰς μορφὰς καὶ τρόπους, καὶ ἐκ τῆς δυσώδους φαυλότητός του ἀνέπνεεν ἀρωματώδη αὔραν. Πῶς ἔζων οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐν τοιούτῳ κόσμῳ; πῶς ἔζη ἐν αὐτῷ ἡ ξανθὴ γυνή; Πῶς ἤνθουν λεπτὰ εὐώδη ἄνθη ἐπὶ τοιούτου ἐδάφους πεφυτευμένα καὶ τοιαύτην ἀναπνέοντα ἀτμοσφαῖραν;

Ἀθήνησι, 1875.

(ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

[ἀκολουθεῖ].

ΟΡΕΣΤΗΣ

ΑΝΩΦΕΛΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
ΤΗΣ
ΑΘΕΪΑΣ

[ἐλευθέρα μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ]

Ὑπάρχουσι δύω εἴδη ἀθέων, καλῶς διακεκριμμένων ἀπ' ἀλλήλων, ὧν οἱ μὲν, συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των, διακωδωνίζουσιν ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεὸς, κατὰ συνέπειαν δὲ οὐδεμία οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, ὅτι ὁ κόσμος ἀνήκει εἰς τοὺς δυνατωτέρους καὶ εἰς τοὺς ἱκανωτέρους κ.τ.λ. οἱ δὲ εἰσὶν οἱ εὐγενεῖς ἄθεοι, τουτέστι τὰ ἀπιστίαν ὑποκρινόμενα παράλογά τινα ἄτομα, ἅτινα ἤθελον πράξει πᾶσαν μοχθηρίαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ συστήματός των, καὶ ἤθελον σὲ θυσιάσει, καλοῦντές σε ἀ δ ε λ φ ό ν· αἱ λέξεις, ἠθικὴ καὶ φιλανθρωπία ἐπιπολάζουσιν ἐπὶ τῶν χειλέων των, διὸ εἰσὶ τρισσῶς μοχθηροὶ, ἅτε συνενοῦντες μετὰ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἀθέου τὴν μισαλλοδοξίαν τοῦ αἱρετικοῦ καὶ τὸν ἐγωϊσμὸν τοῦ δημιουργοῦ τοῦ συστήματος. Προσέτι δὲ τὰ ὄντα ταῦτα διϊσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἀθεΐα δὲν καταστρέφει οὔτε τὴν εὐτυχίαν, οὔτε τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ κατάστασις, εἰς ἣν νὰ μὴ ἦναι ἐπίσης ἐπωφελὴς ἡ ἀπιστία, ὅσον καὶ ἡ πίστις. Τοῦθ' ὅπερ ἐξετάσωμεν.

Ἐὰν πρᾶγμά τι πρέπῃ νὰ σέβηται, κατὰ λόγον τῆς ἐξ αὐτοῦ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὠφελείας, ἡ ἀθεΐα ἐστὶ τὰ μάλα ἀξιοκατάκριτος, ἐπειδὴ οὐδένα ὠφελεῖ. Ἂς ἐξετάσωμεν τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν· ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν, ἅτε τούτων ἀποτελούντων τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων τῆς γῆς!

Λοιπόν! ἀναρίθμητος πληθὺς τῶν δυστυχῶν, ὠφελεῖ ὑμᾶς ἡ Ἀθεΐα; . . . Ἀπαντήσατε . . . Τί! . . . Οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασις! ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πλήττει μου τὰ ὦτα ᾆσμά τι Ἐλπίδος καὶ στεναγμῶν, ἀναβαινόντων πρὸς Κύριον! ἐξ οὗ σαφῶς δείκνυται ὅτι Οὗτοι πιστεύουσι . . . Διαβῶμεν εἰς τοὺς Εὐτυχεῖς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Νομίζομεν, ὅτι ὁ Εὐτυχὴς οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἔχει, ὥστε νὰ ἦναι ἄθεος. Πόσον σκεπτόμενος, ὅτι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ θέλουσιν ἐπεκταθῆ πέραν τοῦ τάφου! Μεθ' ὁπόσης δὲ ἀπελπισίας δὲν ἤθελεν ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον τοῦτον, ἐὰν ἐνόμιζεν, ὅτι ἀπεχωρίζετο διὰ παντὸς τῆς εὐδαιμονίας! Ἐπὶ ματαίῳ πάντα τὰ ἀγαθὰ τῶν αἰώνων ἤθελον συσσωρευθῆ παρ' αὐτῷ, δὲν ἤθελον χρησιμεύσῃ εἰς ἄλλο τι, ἢ ὅπως καταστήσωσιν αὐτῷ ἐπαισθητότερον τὸ Ο ὐ δ έ ν!

Ἀπ' ἐναντίας δὲ, ὁ πλούσιος δύναται νὰ νομίζῃ ὡς βέβαιον, ὅτι ἡ θρησκεία θέλει αὐξήσῃ τὰς ἡδονάς του, ἀναμιγνύουσα ἄρρητόν τινα ἁβρότητα, ἡ δὲ καρδία του οὐδόλως θέλει σκληρυνθῆ, οὐδ' αὐτὸς θέλει κορεσθῆ τῆς ἀπολαύσεως, τοῦ ἀφεύκτου τούτου σκοπέλου τῆς μακρᾶς Εὐδαιμονίας. Ἡ Θρησκεία προλαμβάνει τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς, τοῦθ' ὅπερ ἐμφαίνει τὸ Ἱερὸν ἐκεῖνο Ἔλαιον, δι' οὗ ὁ Χριστιανισμὸς καθιέρου τοὺς βασιλεῖς, τὴν νεότητα πρὸς δὲ καὶ τὸν θάνατον, ὅπως μὴ ἀποβῶσι στεῖρα.

Ὁ Στρατιώτης προχωρεῖ πρὸς τὴν μάχην, . . . θέλει νομισθῆ ἄθεος ὁ υἱὸς Οὗτος τῆς δόξης; Οὗτος, ὁ ζητῶν ζωὴν ἄνευ τέλους, θέλει παραδεχθῆ τέλος εἰς τὴν ὕπαρξίν του; Φάνητε ἐπὶ τῶν βροντωδῶν νεφελῶν, ἐφ' ὧν ἐποχεῖσθε, ἀναρίθμητοι στρατιῶται, ἀρχαῖαι λεγεῶνες τῆς Πατρίδος! Περίφημοι στρατιαὶ τῆς Γαλλίας, νῦν δὲ τοῦ Οὐρανοῦ, φάνητε! Εἴπατε ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἁγίας Πόλεως τοῖς συγχρόνοις ἡμῶν ἥρωσιν, ὅτι ὁ Ἀνδρεῖος δὲν ἐγκλείεται ἐντὸς τοῦ τάφου, καὶ ὅτι διαμένει μετ' αὐτὸν πλεῖόν τι ματαίας τινὸς φήμης.

Οἱ μεγάλοι στρατάρχαι τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν ἄξιοι προσοχῆς διὰ τὴν Εὐλάβειαν αὐτῶν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας, (α) ὁ σωτὴρ τῆς πατρίδος του, ἐνομίζετο ὡς ὁ εὐσεβέστερος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ξενοφῶν, (β) ἐκεῖνος ὁ πολεμιστὴς φιλόσοφος, ἦτο τὸ πρωτότυπον τῆς Εὐσεβείας. Ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἀΐδιον ἐκεῖνο παράδειγμα τῶν κατακτητῶν, ἐλογίζετο υἱὸς τοῦ Διός. Παρὰ τοῖς Ρωμαίοις δὲ οἱ ἀρχαῖοι ὕπατοι τῆς πολιτείας, δηλ. ὁ Κιγκινάτος, (γ) ὁ Φάβιος, (δ) ὁ Παπύριος Κούρσωρ, (ε)

(α.) Ἔνδοξος Θηβαῖος στρατηγός. Ἐξεδίωξε τοὺς Λακεδαιμονίους τῶν Θηβῶν, νικήσας εἰς τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην. Ἐπληγώθη θανασίμως κατὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, ὅπου καὶ κατέστρεψε τοὺς Λακεδαιμονίους.—(β) Ἀθηναῖος στρατηγὸς, ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 445 π.Χ. Μαθητὴς τοῦ Σωκράτους παιδιόθεν. Ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ἐγένετο δὲ στρατηγὸς διαδεχθεὶς τὸν Κλέαρχον.—(γ) Lucius-Quinctius Cincinnatus, Ὕπατος Ρωμαῖος (460π.Χ.) Δικτάτωρ, ἠλευθέρωσε τὸν πολιορκούμενον ρωμαϊκὸν στρατὸν, μετὰ δὲ 16 ἡμέρας παρῃτήθη· ἀναγορευθεὶς ἐκ δευτέρου κατέστειλε τὴν συνωμοσίαν Σπειρίου Μηλίου, μεθ' ὃ ἀπεχώρησεν, ἐπιστρέψας ὡς πρότερον εἰς τὸν ἀγρόν του καὶ ἀρνούμενος πᾶσαν ἀμοιβήν.—(δ) Fabius Maximus Verrucosus. Ἔνδοξος Ὕπατος Ρωμαῖος. Ἀνηγορεύθη Δικτάτωρ νικήσας τὸν Ἀννίβαν. πρὸς δὲ ἐπωνομάσθη Cunctator Μελλητής. Ἀπέθανε τὸ 203.—(ε) Papirius Cursor. Εἷς

ὁ Αἰμίλιος Παῦλος (ς) καὶ ὁ Σκιπίων εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤλπιζον, ἢ εἰς τὴν θεότητα τοῦ Καπιτωλίου· ὁ Πομπήϊος (ζ) προέβαινεν εἰς τὰς μάχας, ἐπικαλούμενος τὴν θείαν ἀντίληψιν, ὁ Καῖσαρ (η) ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ καταγωγὴν οὐρανόθεν, Κάτων (θ) ὁ ἀνταγωνιστής του ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, Βροῦτος (ι) ὁ δολοφόνος του ἐπίστευεν εἰς τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, καὶ Αὔγουστος(κ),ὁ διάδοχος αὐτοῦ, δὲν ἐβασίλευεν ἢ ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν.

Καὶ μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν ἦτο ἄπιστος ὁ ἀρειμάνιος Σίκαμβρος,(λ) ὁ νικητὴς τῆ,Ρώμης καὶ τῶν Γαλατῶν, ὅστις,πίπτων πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἱερέως κατέβαλε τὰ θεμέλια τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας; Ἦτο ἄπιστος ὁ ἅγιος Λουΐγιος(μ) (Λουδοβῖκος)ὁ διαιτητὴς τῶν βασιλέων ὁ σεβόμενος καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀπίστων; ὁ Δουγκεσλῖνος δὲ τί; (ν) ὁ Βωγιάρδος δὲ, ὁ ἀτρόμητος καὶ ἀνεπίληπτος ἐκεῖνος ἱππότης; (ξ) τί δὲ ὁ γηραιὸς στρατάρχης τοῦ Μοντμορενσὺ, (ο) ὅς τις ἔλεγε τὴν προσευχήν του (Chapelet) (π) ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατοπέδων; ἦσαν οὗτοι ἄπιστοι; . . . Ὦ καιροὶ, μᾶλλον θαυμασιώτεροι, καθ' οὓς ὁ Βοσσουέτος (ρ) ἐπανέφερε τὸν Τουρένην (σ) εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας!

Οὐδὲν δὲ θαυμασιώτερον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ χριστιανοῦ ἥρωος. Οὗτος θεωρεῖται παρὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένου λαοῦ ὡς πατὴρ, ἅτε ὑπερασπίζων τὸν ἐργάτην καὶ τοὺς καρποὺς, ἀπομακρύνων τὰς ἀδικίας, καὶ φαινόμενος ὡς ἐξ οὐρανοῦ καταπτὰς ἄγγελος, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σταλεὶς, πρὸς μετρίασιν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου μάστιγος. Αἱ πόλεις ἀνοίγουσι τὰς θύρας των εἰς τὸν μόνον ἦχον τῆς δικαιοσύνης του, αἱ ἐπάλξεις πίπτουσι πρὸ τῶν ἀρετῶν του· εἶναι τὸ ἄγαλμα τοῦ στρατιώτου, καὶ τὸ εἴδωλον τῶν ἐθνῶν,συνενοῖ τὴν πολεμικὴν ἀνδρίαν μετὰ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀγάπης, ἡ ὁμιλία του συγκινεῖ καὶ διδάσκει, οἱ λόγοι του ἔχουσι τὴν χάριν ἐντελοῦς ἁπλοϊκότητος, καὶ θαυμάζει τις, εὑρίσκων τοσαύτην γλυκύτητα εἰς ἄνθρωπον, συνειθισμένον νὰ ζῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων· τοιουτοτρόπως τὸ μέλι κρύπτεται ὑπὸ τὸν φλοιὸν τῆς δρυὸς, ἥτις κατεφρόνησε τὰς καταιγίδας.

Ἂς συμπεράνωμεν λοιπὸν, ὅτι ὑπ' οὐδεμίαν ἔποψιν ἡ ἀθεΐα ὠφελεῖ τὸν πολεμιστήν. (τ)

Πλὴν ἡμεῖς δὲν βλέπομεν ν' ἀποβαίνῃ ἡ Ἀθεΐα μᾶλλον ὠφέλιμος εἰς τὴν φύσιν ἢ εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν ἡ Ἠθικὴ στηρίζεται καθόλου ἐπὶ τοῦ δόγματος τῆς

τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν τῆς Ρώμης. Πεντάκις ἐχρημάτισεν Ὕπατος καὶ δὶς Δικτάτωρ [332 ἕως 308 π. χ.] Τίτος ὁ Λίβιος παρατηρεῖ περὶ τοῦ στρατηγοῦ τούτου ὅτι ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν σύγχρονόν του Ἀλέξανδρον.—(στ) Lucius Æmilius Paulus. Ρωμαῖος στρατηγὸς καὶ Ὕπατος.—(ζ) Cnaeus Pompeius Magnus· ἔνδοξος στρατηγὸς Ρωμαῖος, υἱὸς τοῦ Pompeius Strabo. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 106 π. χ. Ἐτελεύτησε σφαγεὶς εἰς Αἴγυπτον κατὰ τὸ 48 π. χ. κατὰ διαταγὴν Πτολεμαίου ΙΒ. Ὁ Καῖσαρ ἐτιμώρησε τοὺς φονεῖς του.—η) Caius Julius Caesar. Εἷς τῶν περιφημοτέρων πολιτικῶν καὶ στρατηγῶν τῆς ἀρχαιότητος· ἱστορικὸς, γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ τὸ 100 π. χ. Ἀναγορευθεὶς ἐπὶ βίου Δικτάτωρ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν ὡς ἐποφθαλμιῶν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ ἐδολοφόνησαν αὐτὸν εἰς τὴν Γερουσίαν τῇ 15 Μαρτίου 44 π. Χ.—(θ.) Marcus Porcius Cato. Ἀνηγορεύθη Κήνσωρ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων περὶ τὰ 187 π. Χ. Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντά του μετὰ παραδειγματικῆς αὐστηρότητος. Γηράσας κατέστη ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῆς Καρχηδόνος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν τεχνῶν. [ι] Marcus Junius Brutus Ρωμαῖος υἱὸς τῆς Σιρβιλίας, ἀδελφῆς τοῦ Κάτωνος. Εἷς τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος· εἰς μάτην προσεπάθησε διὰ παντοίων μέσων καὶ χαρίτων νὰ τὸν ἑλκύσῃ πρὸς ἑαυτόν. Περὶ τούτου ὁ Ναπολέων ἔλεγε. «L' on cite toujours Brutus comme l' ennemi des tyrans; eh bien! Brutus n' etait qu' un aristocrate; il ne tua César que parceque César voulait diminuer l' autorité du Senat pour accroitre celle du peuple»—[κ] Caius Julius Caeser Octavianus Augustus, πρῶτος Ρωμαῖος Αὐτοκράτωρ γεν. τὸ 63 π. Χ. Ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας του ἤκμασαν ὁ Βιργίλιος, Ὁράτιος, Ὀβίδιος, Τῖτος, Λίβιος, κ.λ. ἡ δὲ ἐποχὴ ἐκείνη θεωρεῖται ὡς ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς Λατινικῆς φιλολογίας. Ἀπέθανε τὸ 14 μ. Χ. καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Τιβέριος.—[λ] Clovis γεννηθεὶς τὸ 466, ἀπέθανε τὸ 511.—[μ] Louis IX, υἱὸς Λουδοβίκου Η' τοῦ Λεοντοκάρδου [Coeur de-Lion] καὶ Λευκῆς τῆς ἐκ Καστιλίας [blanche de Castille], ἐγεννήθη εἰς Poissy τὸ 1215· διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸ 1226, ὑπὸ τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς μητρός του. Ἀπέθανε τὴν 25 Αὐγούστου 1270. Σ. Μ.

(ν) Πρωτοστράτωρ τῆς Γαλλίας, γεν. τὸ 1314 καὶ τελευτ. τῇ 13 Ἰουλίου 1380. Ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα ὑπαινίττεται τὸ ἀκόλουθον συμβάν. Ὁ Duguesclin ἠθέλησε νὰ λαμπρύνῃ τὴν ἀποχώρησίν του διὰ τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου Randam (Chateau—Neuf—Randum) τὸ ὁποῖον ὁ στρατάρχης De Sancerre φίλος του ἐπολιόρκει. Οἱ πολιορκούμενοι ὑπεσχέθησαν νὰ παραδοθῶσιν, ἐὰν ἐντὸς 15 ἡμερῶν δὲν ἤθελον λάβει βοήθειαν. Ὁ Δουγκεσλῖνος εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἀπέθανεν. Ὁ Φρούραρχος ὅστις εἶχε μετ' αὐτοῦ μόνον συνομολογήσει τὴν παράδοσιν, μαθὼν τὴν εἴδησιν, ἐπέθηκεν ὁ ἴδιος ἐπὶ τοῦ φερέτρου τοῦ ἥρωος τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου. Σ. Μ.

(ξ) Pierre du Terrail Seigneur de Rayard, ἱππότης καὶ ἔνδοξος στρατηγὸς τῶν Γάλλων, ὅστις ἕνεκα τῆς ἀνδρίας καὶ σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρός του ἐπεκλήθη Chevalier Sans peur et Sans reproche ἐγεννήθη τὸ 1476, ἐφονεύθη δὲ τὸ 1524. Σ. Μ.

(ο) Matthier I.er Montmorency. πρωτοστράτωρ τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς τὸ 1130. γόνος μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. Ἐνυμφεύθη τὴν Aline, νόθον θυγατέραν Ἐρρίκου Α'. τῆς Ἀγγλίας, ἔπειτα δὲ Ἀδελαΐδα τῆς Σαβοΐας, χήραν τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ. καὶ μητέρα τοῦ Λουδοβίκου τοῦ νέου (Louis le Jeune). Ἀπέθανε τὸ 1160.—π. Chapelet(κομβολόγιον).Προσευχὴ παρὰ Λατίνοις,περιέχουσα τόσα «Πάτερ ἡμῶν» (Pater noster) καὶ «Θεοτόκε Παρθένε» (Ave Maria), ὅσους κόκους περιέχει τὸ τοῦ προσευχομένου κομβολόγιον. (ρ) Ja. Benigne Bossuet. Ἐπίσκοπος Μελδῶν [Meaux] ῥήτωρ, ἱστορικὸς, φιλόσοφος, θεολόγος καὶ εἷς τῶν περιφημοτέρων συγγραφέων τῆς Γαλλίας. Ἐγεννήθη εἰς Dijon τὸ 1627 καὶ ἀπέθανε τὸ 1704 [σ] Ἐγεννήθη εἰς Sedan τὸ 1611 Ἐξεπαιδεύθη τὰ στρατιωτικὰ παρὰ τῷ μητρὸς θείῳ του Μαυρικίῳ. Εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων στρατηγῶν οὓς ἔσχεν ἡ Γαλλία. Ἀπέθανε δὲ τὴν 27 Ἰουλίου 1675. πληγεὶς ὑπὸ σφαίρας τηλεβόλου, εἴς τινα μάχην πλησίον τοῦ χωρίου Salzbach τῆς Γερμανίας. Σ. Μ.

(τ) Ἠρωτήθη τίς ποτε, ἐὰν ἄθεος κοινωνία δύναται νὰ δια-

ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὁ πατὴρ, ὁ υἱὸς, οἱ σύζυγοι οὐδὲν συμφέρον ἔχουσιν, ὅπως ὦσιν ἄπιστοι. Αἴ! καὶ πῶς, ἐπὶ παραδείγματος, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ γυναῖκα ἄθεον; . . . Τίς θέλει ὑποστηρίξῃ τοῦτον τὸν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σαλευόμενον κάλαμον, εἰ μὴ ἡ θρησκεία; . . . Τοῦτο τὸ ἀσθενέστερον τῆς φύσεως ὂν, τὸ πάντοτε προσδοκοῦν τὸν θάνατον ἢ τὴν ἀπώλειαν τῶν θελγήτρων του, τὸ ἐν μειδιάματι θνῆσκον, ποῖος θέλει διατηρήσει, εἰ μὴ ἡ ἐπέκεινα τῶν ὅρων τῆς ἐφημέρου ὑπάρξεως διαβαίνουσα ἐλπίς;—Ἀλλὰ, καὶ διὰ μόνον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ὡραιότητός της, ἡ γυνὴ ἀνάγκη νὰ ἦναι εὐσεβής. Ἡ πραότης, ἡ ὑποταγὴ, ἡ κομψότης, ἡ ἀγάπη εἰσὶ θέλγητρα, ἃ Οὐράνιος Παντοδύναμος Ἀρχιτέκτων ἐπεδαψίλευσεν εἰς τὴν πρώτην μητέρα ἡμῶν, ἡ δὲ φιλοσοφία καθίσταται πάντη ἀνίσχυρος τοιούτων χαρίτων.

Διὸ, ἡ γυνὴ, ἥτις ἔχει ἔμφυτον τὸ ἔνστικτον τοῦ μυστηρίου, ἥτις ἡδύνεται καλυπτομένη, ἥτις δὲν φανεροῖ ποτὲ, ἢ τὸ ἥμισυ τῶν χαρίτων καὶ στοχασμῶν της, ἥτις δύναται νὰ μαντευθῇ, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ γνωσθῇ, ἥτις, μήτηρ τε καὶ παρθένος, πλήρης ἐστὶν ἀποκρύφων, ἥτις ἀπατᾷ κυρίως διὰ τὴν ἄγνοιάν της, ἥτις ἐπλάσθη διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μυστηριωδέστερον αἴσθημα, τουτέστι, τὴν αἰδῶ καὶ τὸν ἔρωτα, αὕτη, λέγω, ἡ γυνὴ, ἀποστρεφομένη τὸ ἡδὺ ἔμφυτον τοῦ φύλου αὐτῆς, θέλει τολμήσει δι' ἀσθενοῦς καὶ αὐθάδους χειρὸς νὰ μετακινήσῃ τὸ τὴν θεότητα καλύπτον πυκνὸν παραπέτασμα! Εἰς ποῖον νομίζει ὅτι ἀρέσκει δι' ἐκείνης τῆς ἱεροσύλου προσπαθείας; Νομίζει ὅτι, μιγνύουσα τὰς γελοίας βλασφημίας της καὶ τὴν ματαίαν μεταφυσικὴν αὐτῆς μὲ τὰς κατάρας τοῦ Σπινόζα (υ) καὶ τὰ σοφίσματα τοῦ Βαύλου, (φ) δίδει ἡμῖν μεγάλην τινὰ ἰδέαν περὶ τοῦ πνεύματός της. Ἀναμφιβόλως αὐτὴ προτίθεται νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον· πλὴν, ποῖος ἄνθρωπος εὐχίσθητος ἤθελε συγκοινωνήσει μετ' ἀσεβοῦς παρακοίτου;

Ἡ ἄπιστος σύζυγος σπανίως φροντίζει περὶ τῶν καθηκόντων της· κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου της, ἢ σκέπτεται περὶ ἀρετῆς, χωρὶς νὰ πράξῃ αὐτὴν, ἢ ἐκπληροῖ τὰς ἐπιθυμίας καὶ εὐχαριστήσεις της ἐν τῷ τοῦ κόσμου στροβίλῳ. Ἔχει κενὴν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ψυχὴν ἀσταθῆ, καὶ ἡ ἀηδία τὴν καταβιβρώσκει μὴ ἐχούσης δὲ οὔτε Θεὸν, οὔτε οἰκιακὰς ἐνασχολήσεις, οὐδὲν δύναται νὰ πληρώσῃ τὴν ἄβυσσον τοῦ βίου της.—Ἀλλ' ἡ τῆς ἐκδικήσεως ἡμέρα ἤγγικεν, ὁ καιρὸς πλησιάζει, ἄγων τὸ γῆρας ἀπὸ τῆς χειρός! Τὸ πολιὸν, κεκυφός τε καὶ πεπηγὸς τὰς χεῖρας φάσμα ἵσταται ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς κατοικίας τῆς ἀπίστου γυναικὸς, ἥτις βλέπουσα αὐτὸ κραυγάζει. Ἀλλὰ τίς ἀκούει αὐτῆς; Ὁ σύζυγος; ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει εἰς αὐτὴν τοιοῦτος, ἀπομακρυνθεὶς ἤδη πρὸ πολλοῦ τοῦ θεάτρου τῆς ἀτιμίας του. Τὰ τέκνα; ἀλλ' αὐτὰ οὐδόλως κήδονται τῆς μητρός των, διαφθαρέντα, ἕνεκα ἀσεβοῦς ἀνατροφῆς καὶ τοῦ μητρικοῦ παραδείγματος. Τείνει ἡ ἀθλία τὰ ὄμματα εἰς τὸ παρελθὸν, ἀλλὰ δὲν βλέπει ἢ ἐρημίαν, ὅπου αἱ ἀρεταί της οὐδὲν ἴχνος ἐνετύπωσαν! . . . Καὶ τότε τὸ πρῶτον ἡ τεθλιμμένη διάνοιά της ἐνατενίζει εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ πόσον ἤθελεν εἶσθαι τερπνότερον, ἐὰν εἶχε θρησκείαν τινά! Ἀνωφελὴς πόθος! Ἡ ἐσχάτη τιμωρία τῆς ἀθεΐας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία τῆς πίστεως ἄνευ ἐπιτυχίας. Ὅταν παρὰ τὸ τέρμα τοῦ σταδίου γνωρίζῃ τις τὰ ψεύδη νόθου τινὸς φιλοσοφίας, ὅταν τὸ οὐδὲν, ὥς τις μοιραῖος ἀστὴρ, ἄρχηται νὰ ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τοῦ θανάτου, τότε ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεὸν, πλὴν οὐκέτι καιρὸς, ἅτε τοῦ πνεύματος, ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς ἀπιστίας ἀποκτηνώσεώς του, ἀποῤῥίπτοντος πᾶσαν πεποίθησιν. Ὦ! πόσον σκυθρωπὴ τότε ἡ ἀπομόνωσις, ὅταν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπομακρύνωνται συγχρόνως! . . . Ἡ ἄπιστος αὕτη γυνὴ ἐκπνέει εἰς τὰς χεῖρας μισθωτῆς τινος νοσοκόμου, ἢ ἀνδρός τινος, ἀηδιάσαντος τὰ δεινά της, καὶ ὅστις ἐνόμισεν ὅτι ἀντέσχεν εἰς τὸ νόσημα πέραν τοῦ δέοντος. Πενιχρόν τι νεκροκράββατον ἐγκλείει ὁλόκληρον τὴν δυστυχῆ! δὲν διακρίνονται κατὰ τὴν ἐκφορὰν ταύτης οὔτε θυγατέρες λυσίκομοι, οὔτε γαμβροὶ, οὔτε θρηνοῦντες ἔγγονοι! ἁρμόζουσα εἰς τὴν εὐσεβῆ μητέρα συνοδεία, ἥτις, τῶν ἱερέων ψαλλόντων καὶ τοῦ λαοῦ εὐλογοῦντος, παραπέμπει αὐτὴν εἰς τὸν τάφον. Ἴσως ἄγνωστός τις υἱὸς, ὅστις ἀγνοεῖ τὸ αἰσχρὸν μυστήριον τῆς γεννήσεώς του ἀπαντᾷ κατὰ τύχην τὴν ἐκφορὰν, ἐκπλήττεται δὲ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ

τηρηθῇ. «Ὄχι περισσότερον, ἀπεκρίθη, ὅσον σωρὸς ἄμμου, τὴν ὁποίαν οὐδεμία ὕλη ἑνόνει». Τοῦτο μόνον ἀποδεικνύει τὸν κίνδυνον τῆς ἀθεΐας. Ὅπως ἔχῃ τις ἰδέαν τοῦ ἐξαγομένου, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐπιφέρει ἡ πραγματικότης (εὐτυχῶς ἀδύνατον) τοιαύτης ὑποθέσεως, ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς τὰς κοινωνίας ἐκείνας, αἵτινες κατ' ἐποχὰς διέῤῥηξαν τὸν θρησκευτικὸν ἑνοῦντα αὐτὰς δεσμόν. Ἐν τούτοις καὶ κατ' ἐκείνας τὰς ἐποχὰς αἱ κοινωνίαι αὗται διετήρουν λείψανά τινα τῆς πίστεως των, ἅτινα τὰς ὑπεστήριζον καὶ ἐχρησίμευον εἰς αὐτὰς ὡς βάσις. Τί ἤθελεν ἀκολουθήσει ἐὰν πᾶσα θρησκεία ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς κοινωνίας;—Τί ἀκολουθεῖ εἰς τὸ σῶμα, ὅταν ἐκλείπῃ ἡ ψυχή;—Θάνατος, σῆψις καὶ ἀποσύνθεσις. Σ. Μ.

(υ) Βενέδικτος Σπινόζας φιλόσοφος· κατήγετο ἔκ τινος Ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας ἐκ Πορτογαλλίας. Ἀρνησάμενος τὴν θρησκείαν τῶν γονέων του, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἔρημον, ὅπου ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν κατασκευὴν ὀπτικῶν ὑέλων καὶ εἰς τὴν μελέτην. Κατ' ἀρχὴν ὀπαδὸς τῆς Καρτεσιανῆς φιλοσοφίας, μετὰ θάρρους διηρμήνευσε πάντα τὰ ἔκμετρα πορίσματα, ἅπερ ὁ Μαλεβράγχης ἀκροθιγῶς μόνον ἐπέψαυσε, καὶ ἐπενόησε σύστημα πανθεϊσμοῦ, ἐν ᾧ παρεδέχετο μίαν ἄπειρον οὐσίαν μόνον τὸν Θεόν. Ἐγεννήθη τὸ 1632 καὶ ἀπέθανε τὸ 1677. Σ. Μ.

(φ) Περίφημος κριτικός. Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Sedan κατὰ τὸ 1675. Κατέφυγεν εἰς Ὁλλανδίαν ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν του ἰδεῶν (1680). Ἐγεννήθη τὸ 1647. ἀπέθανε τὸ 1706. Σ. Μ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΡΙΝΝΑ ΠΕΡΙΟΔ. ΑΝΑΓ.
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

φερέτρου τούτου, καὶ ἐρωτᾷ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νεκρᾶς τοὺς πορευομένους ὅπως ῥίψωσιν εἰς τοὺς σκώληκας τὸ πρὸ χρόνου ὑποσχεθὲν αὐτοῖς παρὰ τῆς ἀθέου γυναικὸς πτῶμα! —Ἀλλὰ πόσον διάφορός ἐστιν ἡ τύχη τῆς εὐσεβοῦς γυναικός! Αἱ ἡμέραι της περιβάλλονται ὑπὸ χαρᾶς, ὁ βίος της εἶναι πλήρης ἀγάπης, . . . ὁ σύζυγός της, τὰ τέκνα της, οἱ ὑπηρέται της τὴν σέβονται καὶ τὴν ἀγαπῶσιν, ἅπαντες ἀναθέτουσιν εἰς αὐτὴν τυφλὴν ἐμπιστοσύνην, πιστεύοντες πεποιθότως εἰς τὴν Πίστιν ἐκείνης, ἥτις πιστεύει εἰς τὸν Θεόν της. Ἡ πίστις ταύτης τῆς Χριστιανῆς ἰσχυροποιεῖται διὰ τῆς εὐτυχίας της, καὶ ἡ εὐτυχία αὐτῆς διὰ τῆς Πίστεώς της. Πιστεύει δὲ εἰς τὸν Θεὸν οὕτα εὐτυχής, καὶ καθίσταται εὐτυχὴς εἰς Θεὸν πιστεύουσα!

Ἀρκεῖ ἡ μήτηρ νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ὑπομειδιῶν, ὅπως πεισθῇ περὶ τῆς πραγματικότητος ὑπερτάτης τινὸς Εὐδαιμονίας, τῆς ἀγαθότητος τῆς Προνοίας δεικνυομένης ἐξ ὁλοκλήρου ἐν αὐτῷ τῷ λίκνῳ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁποῖος συγκινητικὸς συνδυασμός! Ταῦτα δὲν ἤθελον εἶσθαι ἄλλο τι, παρὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναισθήτου ὕλης; Τὸ βρεφύλλιον γεννᾶται, ὁ μαστὸς ἀναδείκνυται πλήρης, τὸ δὲ στόμα τοῦ νέου δαιτυμόνος ἐστὶν ἄοπλον, ἵνα μὴ βλάψῃ τὸ ποτήριον τῆς μητρικῆς τραπέζης· αὐξάνει, τὸ δὲ γάλα καθίσταται θρεπτικώτερον· ἀπογαλακτίζεται, ἡ δὲ θαυμασία ἐκείνη πηγὴ ξηραίνεται. Αὕτη, ἡ τοσοῦτον ἀδύνατος γυνή, ἀπέκτησεν αἴφνης δυνάμεις, δι' ὧν δείκνυται ἀνωτέρα τῶν πόνων, οὓς μετὰ βίας ἤθελεν ὑποστῇ ὁ εὐρωστότερος τῶν ἀνθρώπων. Τί δὲ τὸ ἀφυπνίζον αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ νήπιον ἀπαιτεῖ τὴν συνήθη τροφήν; Πόθεν τῇ προέρχεται ἡ δραστηριότης αὕτη, ἣν οὐδέποτε πρότερον ἔσχε; Πῶς ψαύει τὸ τρυφερὸν τοῦτο ἄνθος, χωρὶς νὰ τὸ βλάψῃ! Αἱ περιποιήσεις της φαίνονται καρπὸς πολυχρονίου πείρας, καὶ ἐν τούτοις τότε πρῶτον ἐγένετο μήτηρ! Ὁ ἐλάχιστος θόρυβος ἐτάραττεν ἄλλοτε τὴν παρθένον· νῦν δὲ ποῖα ὅπλα, ποῖοι κεραυνοί, ποῖοι κίνδυνοι θέλουσιν ἐκπλήξει τὴν μητέρα; Ἄλλοτε ἤσθιε τροφὴν λεπτήν, ἐνεδύετο ἐσθῆτα μεγαλοπρεπῆ, ἐκοιμᾶτο ἐπὶ πυκνῆς στρωμνῆς, ἡ δὲ ἐλαχίστη πνοὴ τοῦ ἀνέμου ἐνόχλησιν αὐτῇ προὐξένει· ἀλλ' ἤδη οὐδὲν ἀποστρέφεται, οὔτε τὸν πιτύριον ἄρτον, οὔτε τὸ ῥακῶδες ἱμάτιον, οὔτε ἁπλῆν δρᾶκα ἀχύρου· ἀλλ' οὔτε ἐνοχλεῖται εἴτε ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ, εἴτε ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἐνόσῳ κατέχει ἐν τῷ ἑαυτῆς μαζῷ ῥανίδα γάλακτος πρὸς γαλούχησιν τοῦ ὑπομαζίου τέκνου της, καὶ μεταξὺ τῶν ῥακῶν της τεμάχιόν τι μανδύου, ὅπως τυλίξῃ αὐτό!

Τούτων οὕτως ἐχόντων, θὰ ἦτο τις πολλὰ ἰσχυρογνώμων, μὴ ἐνστερνιζόμενος τὴν μερίδα, εἰς ἣν οὐχὶ μόνον ὁ λόγος εὑρίσκει τὰς πλείστας τῶν ἀποδείξεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθική, καὶ ἡ εὐτυχία, καὶ ἡ ἐλπίς, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔμφυτον μετὰ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς ἀνάγουσιν ἡμᾶς φυσικῶς· διότι, ἐὰν ἦτο ἀληθές, ὡς τῷ ὄντι ἐστὶ ψευδές, ὅτι τὸ Πνεῦμα κεῖται ἰσοστάθμιον μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἀθεΐας, ἀναμφιβόλως ἤθελε κλίνει πρὸς τὸν πρῶτον, ἅτε δὴ ἐκτὸς τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁ ἄνθρωπος προσεπιτίθησιν ἐπὶ τῆς θείας πλάστιγγος ὅλον τὸ βάρος τῆς καρδίας του.

Θέλει δὲ πεισθῇ τις περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἐξετάζων τὸν τρόπον, δι' οὗ ἥ τε ἀθεΐα καὶ ἡ Θρησκεία προβαίνουσιν εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν.

Ἡ Θρησκεία δὲν ποιεῖται χρῆσιν, εἰμὴ γενικῶν ἀποδείξεων, δὲν κρίνει ἢ ἐκ τῆς τάξεως τῶν Οὐρανῶν, ἐκ τῶν τοῦ παντὸς νόμων, δὲν παρατηρεῖ, ἢ τὰς χάριτας τῆς φύσεως, τὰ καταγοητευτικὰ ἔνστικτα τῶν ζώων καὶ τοὺς μετὰ τοῦ λογικοῦ ζώου συνδυασμοὺς αὐτῶν.

Ἡ δὲ Ἀθεΐα ἐκ τοῦ ἐναντίου οὐδὲν ἕτερον προβάλλει, εἰμὴ ἀποτροπαίους ἐξαιρέσεις, δὲν βλέπει, ἢ ἀταξίας, ἕλη, ἠραίστεια καὶ βλαπτικὰ ζῶα, καὶ ὡσανεὶ ἐπιθυμεῖ νὰ κρυβῇ ὑπὸ τὴν ἰλύν, ἐρωτᾷ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ ἔντομα, ὅπως τῷ χορηγήσωσιν ἀποδείξεις ἀντιθέους.

Ἡ Θρησκεία δὲν ὁμιλεῖ, εἰμὴ περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ κάλλους τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἀθεΐα ἀδιαλείπτως σοὶ προβάλλει τὴν λέπραν καὶ τὸν λοιμόν.

Ἡ Θρησκεία ἐξάγει τὰ πορίσματα αὐτῆς ἐκ τῆς εὐαισθησίας τῆς ψυχῆς, ἐκ τῶν γλυκυτέρων προσκολλήσεων τῆς ζωῆς, τῆς υἱϊκῆς ἀγάπης, τοῦ γαμικοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μητρικῆς φιλοστοργίας.

Ἡ ἀθεΐα ἀνάγει τὸ πᾶν εἰς τὸ ἔμφυτον τοῦ ζώου, καὶ ὡς πρῶτον ἐπιχείρημα τοῦ συστήματός της ἐκτίθησι τὴν ὑπ' οὐδενὸς συγκινουμένην καρδίαν.

Τέλος, ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ βεβαιούμεθα ὅτι τὰ δεινά μας ἕξουσι τέλος, παρηγορούμεθα, ἀπομάσσονται τὰ δάκρυα ἡμῶν καὶ βεβαίαν ὑπόσχεσιν λαμβάνομεν περὶ ἄλλης ζωῆς. Ἐν δὲ τῇ λατρείᾳ τοῦ κακοδαιμονεστάτου ἀθέου, αἱ ἀνθρώπιναι θλίψεις κρατοῦσι τὸ θυμιατήριον, ὁ θάνατος ἐστὶν ὁ θύτης, τὸ θυσιαστήριον, τὸ φέρετρον, τὸ Μηδέν, ἡ Θεότης· (χ)

(CHATEAUBRIAND. Le Génie du Christianisme)

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 24 Ἰανουαρίου 1876.

Δ. Κ. ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

[χ] Τὸ χωρίον τοῦτο πλῆρες εὐγλωττίας ἅμα δὲ καὶ ποιήσεως καὶ σκέψεως ζωγραφεῖ ὁ χριστιανικώτατος Chateaubriand διὰ ζωηρῶν χρωμάτων, ἀξίων τοῦ ποιητικοῦ χρωστῆρός του, συμπεραίνων ὅτι «ἡ ἀθεΐα οὐδένα ὠφελεῖ». Ὁ Συγγραφεύς, ὅπως ἀποδείξῃ τοῦτο, διατρέχει τὸ παρελθόν, ὅπερ ὀνομάζεται «ἀπαρίθμησις τῶν μερῶν» [énumération des parties]· ἐξετάζει τὸν ἄνθρωπον, ἐρωτᾷ τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ὁ πτωχός, ὁ πλούσιος, ὁ πολεμιστής, ὁ στρατηγός, ὁ βασιλεύς, οἱ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι χρόνοι ἐξίσου ἀποκρίνονται καὶ διασαλπίζουσιν ὄχι μόνον τὴν ζημίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνον τῆς Ἀθεΐας. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἀποδείξῃ τὴν ἰδέαν τῆς

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἔνιοι τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἀποστρέψωσιν ἴσως τὰ ὄμματα ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, δυσανασχετοῦντες ὅτι ἐβουλεύθημεν νὰ ἀνελίξωμεν τὴν αἱματηρὰν ταύτην σελίδα τῆς νέας ἱστορίας, ἥτις, καίτοι παρέχει ἱστορικήν τινα διδασκαλίαν, παραβαλλομένη οὐχ ἧττον πρὸς τοὺς ἠθικοὺς κλονισμοὺς καὶ βιαίους κοινωνικοὺς σάλους, οὓς ἐπέφερε, δύναται ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, νὰ ἐμπνεύσῃ μόνον πολιτικὴν ἀκολασίαν, κτηνώδεις ὁρμάς, καὶ τὴν παντελῆ σύγχισιν τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἄλλως ἡ «Κόριννα» σεβομένη τὰς θυμήρεις αὐτῆς ἀναγνωστρίας, ὀφείλει μόνον νὰ ἐφορᾷ ἐπὶ τῇ διαπλάσει αἰσθημάτων ὑγιῶν καὶ ἀσφαλοῦς ἠθικῆς, μὴ ἐκβακχεύουσα τὴν ἀπόνηρον αὐτῶν καρδίαν δι' ὁμοίων παραβόλων ἱστορικῶν παραστάσεων, αἵτινες διεγείρουσιν οὐχὶ τὸν θαυμασμὸν μετὰ τῆς συγκινήσεως, ἀλλὰ τὴν φρίκην μετὰ τῆς ἀποστροφῆς. Ἐν ἐπιμέτρῳ, οἱ ζωηροὶ χρωστῆρες δι' ὧν οἱ νεώτεροι γάλλοι ἀριστοτέχναι, οἷον Θιέρσος, Δουμᾶς, Γκιζῶτος, Λαμαρτῖνος, Οὐγὼ καὶ ἄλλοι, ἀπεικόνισαν τὸ γενικὸν τοῦτο συμβὰν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, εἰς τίνα δὲν διατελοῦσιν ἐν μέρει γνωστοί; Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν ἐπιχειροῦμεν διὰ τῶν κατωτέρω νὰ ἐκθέσωμέν τι ὅλως ἡμέτερον, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἀντελήφθημεν ἐκ τῶν μελετῶν τούτων, ἰδίως δὲ ἐκ τῆς περιπύστου ἱστορίας τῶν Γιρονδίνων τοῦ ὑμνῳδοῦ τῶν Μελετῶν, νὰ δώσωμεν γενικήν τινα ἄποψιν τῆς διασκευῆς τοῦ ἱστορικοκοινωνικοῦ τούτου δράματος, διαλογιζόμενοι ὅτι τοῦτο μεγάλως συνέτεινεν ἐπὶ τῇ προαγωγῇ πασῶν τῶν τάξεων, τῶν φύλων καὶ τοῦ νέου πολιτικοῦ βίου τῆς Ἑσπερίας.

Ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἱστορία τοῦ Ἀλφόνσου Λαμαρτίνου, εὔγλωττος ἀπολογία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς καὶ θαυμασία, ἕνεκα τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ὕφους καὶ τῆς ζωηρᾶς περιγραφῆς τῶν ἀπεικονιζομένων προσώπων, κατεκρίθη ὑπὸ πολλῶν λογίων ὡς λίαν ἐπιεικὴς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Μαράτου, τοῦ Δαντῶνος καὶ τοῦ Ροβεσπιέρου, τῶν τριῶν τούτων ἡρώων τῆς τρομοκρατίας, καὶ μέγα διήγειρε θόρυβον ἡ ἐν αὐτῇ κεραυνοβόλος φράσις, «τὸ αἷμα δὲν μολύνει». Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν αἰτίασιν, οἱ αὐτούσιοι λόγοι τοῦ συγγραφέως ἀποχρώντως καταστρέφουσιν αὐτὴν καθόσον, λέγων ὅτι ἡ ἱερωτέρα καὶ δικαιοτέρα ἰδέα, μεταβιβαζομένη ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνου ἀτελείας, δὲν ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς, εἰμὴ περιβαλλομένη αἱματόφυρτα ῥάκη, δὲν θεσπίζει ἄτοπόν τι. Πάραυτα οὗτος, κατεξανιστάμενος καὶ ἀγανακτῶν ἐπὶ τούτῳ, ἐπιφωνεῖ οἱονεὶ αἰτιολογῶν τὸν μοιραῖον ἡμῶν προορισμόν· «Τὸ τοιοῦτον αἷμα, τὸ μολῦνον τοὺς ἀνθρώπους, δὲν μολύνει τὴν ἰδέαν. Μὴ λυπώμεθα δι' αὐτὸ ἂν ῥέῃ, ὅταν πρόκηται νὰ φανῶσιν ἐπὶ τοῦ κόσμου αἰώνιαι ἀλήθειαι. Ἡ Θεία Πρόνοια ἐπέβαλε τῷ ἀνθρώπῳ τὸν ὅρον τοῦτον ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῶν σχεδίων της. Μήπως αἱ θειότεραι ἀποκαλύψεις δὲν κατῆλθον ἐν ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἰκριώματος; Μήπως ἅπασαι αἱ Θρησκεῖαι δὲν ἐθεοποιήθησαν διὰ μαρτύρων;» Κατὰ τί ἔβλαψαν, ἐπιλέγομεν καὶ ἡμεῖς, τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ ἀνηλεεῖς διωγμοὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ οἱ ἔτι ἀνηλιώτεροι τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως; Τοὐναντίον ὑπερύψωσαν αὐτὸν καὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὸν κολοφῶνα, εἰς ὃν σήμερον εὑρίσκεται, νομιζόμενος ὑπὸ παντὸς εὖ φρονοῦντος, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐν συνόλῳ, ἡ θειοτέρα λατρεία, ἐξ ὅσων ποτὲ ἀνεφάνησαν ἐπὶ τοῦ κόσμου, σύναμα δὲ ἡ μόνη ἀληθὴς ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς ἀνθρωπίνου συνειδήσεως καὶ ὑπερτέρου ὄντος. Ταῦτα περὶ τῆς δευτέρας αἰτιάσεως· ἡ πρώτη ὅμως κρίνεται ὁπωσοῦν εὔλογος, διότι, ἀναγινώσκοντες τὰς κρίσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τριῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων ὑποδεεστέρων ὡς πρὸς τὸ ἀμείλικτον τῆς ψυχῆς, νομίζομεν ὅτι ὁ συγγραφεύς, διὰ τῆς οὐρανοφοίτιδος αὐτοῦ φαντασίας, ἠθέλησε μᾶλλον νὰ ἰδανικεύσῃ καὶ ἀπειροποιήσῃ, ἀντὶ νὰ ἀπογυμνώσῃ τὴν αἱμοσταγῆ αὐτῶν καρδίαν· τοσοῦτον οὗται εἰσὶν ἀφῃρημέναι, διϊημματικαὶ καὶ προβληματώδεις. Ἐνῷ ἀποδέχεται, λ. χ. τὸν Ροβεσπιέρον ἐν πολλοῖς ὡς θηριόμορφον τέρας, ὑπερακοντίσαντα τὸν Ρωμαῖον Βροῦτον καὶ τὸν Μάριον, ἐπὶ τοσοῦτον ἀντισταθμίζει αὐτὸν μεταξὺ Κάτωνος τοῦ Οὐτικοῦ καὶ τοῦ Κρόμβελ, ὥστε ἀδυνατεῖ τις πότερον νὰ νοήσῃ αὐτό, ἥρωα ἢ δήμιον. «Ἡ παράβλεψις τῆς ἰδίας νεότητος, ἐπάγει, τῆς ἀναπαύσεως, τῆς εὐδαιμονίας καὶ φιλοδοξίας πρός τι ἐσκεμμένον ἔργον, θεωροῦνται ἀφοσιώσεως ἀληθεῖς καὶ γενναῖαι. Τοῦτο ποιήσας ὁ Ροβεσπιέρος ἤνοιξε τὰς φλέβας τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, ὅπως θεραπεύσῃ τὸ καταβιβρῶσκον αὐτὸ νόσημα. Ἐπέτρεψε δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας νὰ ῥεύσῃ ὅτε ἐσπιλωμένος καὶ ἄσπιλος βίος, οὐδέν ποτε πρόσκομμα παρεμβαλὼν μεταξὺ θυμάτων καὶ δημίων, ὡσεὶ ἐπιθυμῶν διὰ τοῦ αἵματος νὰ ἐκπλύνῃ τὸν ῥύπον τοῦ κοινωνικοῦ τούτου νοσήματος.» Ὁ ἀμερόληπτος ὅμως ἱστορικός, ἐπιλαμβανόμενος περιγραφῶν, ἐμπλέων ἀκολασίας, αἰσχύνης καὶ βδελυγμίας, ὀφείλει διὰ ζωϊκῆς ἀρετῆς καὶ πραγματικῆς ὑποστάσεως, νὰ ἐμπνέῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ τὸ μῖσος κατὰ τῆς τυραννίας, τὴν ἰσχὺν τῶν ὑψηλῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν ἀνάτασιν τοῦ πνεύματος πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ εὐγενές, ἐφελκύων τοιουτοτρόπως τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν γενναίων παραστημάτων. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἐπίνοιαν ἐξεταζόμενον, ἐλέγχει διάνοιαν ὑψηλήν, καὶ αἰθέριον

Θρησκείας πανταχοῦ διεσπαρμένης, ἀναλαμβάνει δι' ἀκαταμαχήτων λόγων καὶ ὑψίστου φαντασίας τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ πασῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν, παριστῶν τὸν χριστιανικὸν στρατιώτην τύπον καὶ ὑπογραμμὸν παντὸς ἡρωισμοῦ καὶ πάσης ἀνδρίας. Σ. Μ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πτῆσιν. Ὁ Λαμαρτῖνος, ὡς γνωστόν, σπουδαῖον διεδραμάτισατο πρόσωπον καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς συζητήσεσι, συντείνας οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἡ εὐγλωττία του ἐκήλει τὸ οὖς, παρέσυρεν, ἐνεθουσία· οὕτω δὲ οἱ φίλοι αὐτοῦ, γοητευθέντες ὑπὸ τῶν λόγων του, ἀπεκάλεσαν αὐτὸν χαριεντιζόμενοι «χερουβεὶμ κοινοβουλευτικόν.» Φέρε δή, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ μεγίστου τούτου ἱεροφάντου, πρὶν ἢ ἀνεγείρωμεν τὴν αὐλαίαν τῆς προκειμένης σκηνῆς, ἐκθέσωμεν τὰ προπαρασκευάσαντα αὐτὴν αἴτια.

Α.

Ὑπάρχουσιν ἀντικείμενα ἐν τῇ φύσει ὡς καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἅτινα δὲν δύναταί τις προσηκόντως νὰ ἐκτιμήσῃ, εἰμὴ ἀφιστάμενος αὐτῶν. Ταῦτά εἰσιν ἅπαντα τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα, ἅτινα συμβαίνουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιγείου σκηνῆς. Ἐν αὐτοῖς διορῶμεν μὲν ἐνεργοῦσαν τὴν ἀόρατον χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἡ σκιὰ ὅμως αὐτῆς ἀποκαλύπτει ἡμῖν ὅ,τι ἐπιτελεῖ. Ἐν ἀρχῇ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαναστάσεως, ὅσοι ἠδύναντο νὰ διΐδωσι τὴν μυστηριώδη αὐτῆς ἔννοιαν, προῃσθάνθησαν ὅτι αὕτη ἔμελλε νὰ ὑποδείξῃ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τὴν ἐμφάνισιν τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας καθόλου, ἥτις βραδύτερον θὰ ἐνεσαρκοῦτο μετὰ πάσης ἐπικρατούσης κυβερνήσεως. Οἱ ἡγέται ὅμως αὐτῆς, ὑπερυψώσαντες τὴν ἀρχὴν τοῦ κράτους εἰς βαθμὸν ὅμοιον τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ, τῇ Αἰγύπτῳ, τῇ Σινικῇ καὶ ἄλλοις ἀνατολικοῖς λαοῖς, ἐν οἷς τὸ ἄτομον ἀπεκλείετο πάσης αὐθυπαρξίας καὶ διετέλει ἐχθρικὸν καὶ ὕποπτον, ἅπασα δὲ ἡ πρωτοβουλία ἀφίετο τῷ κράτει, δὲν ἀνίδρυσαν ἐν ἀρχῇ εἰμὴ κοινωνίαν ὁμοίαν τοῖς λαοῖς τούτοις. Βραδύτερον αἱ πολιτικαὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἰδέαι ἐκκαθαρισθεῖσαι ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ προγενεστέρου ἀπονεναρκωμένου κόσμου, ἐνεφύσησαν τὴν πνοὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς μελλούσης τύχης τῶν λαῶν, ἐνσταλάξασαι ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου δύναμιν, ἥτις μεγάλως ἐπενήργησε ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς ἑκάστου, ἐπὶ τῇ ταχείᾳ ἐκπληρώσει τῶν ἱερωτέρων καὶ δικαίων αὐτῶν πόθων.

Ὁ Χριστιανισμός, εὑρὼν ἅπαντα τὸν πρὸ αὐτοῦ κόσμον ἀσθενῆ, αἰχμάλωτον καὶ ὁσημέραι καταρρέοντα, ἀνύψωσεν αὐτὸν διὰ τῶν τριῶν λέξεων, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος. Τὸ δόγμα τοῦτο κατέλαβε μόνον ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν λαῶν, καθότι, ἀσθενέστατοι ὄντες, οὐδόλως ἠδύναντο νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ὑφισταμένων πολιτικῶν δεινῶν. Ἐρειδόμενοι δὲ οἱ δεσπόται καὶ κατακτηταὶ ἐπὶ τῆς αὐθαιρεσίας αὐτῶν, καὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ δεδουλωμένου πλήθους, προσεπάθουν ἵνα ὅσον οἷόν τε δολιώτερον καταπιέζωσι καὶ καταθλίβωσιν αὐτούς. Τὸ θεῖον τοῦτο τοῦ χριστιανισμοῦ δόγμα, δειλόν, λειπόψυχον καὶ ἀσπαῖρον, κατέλαβεν, ὡς ἐρρέθη μόνον τὰς ψυχάς, οἱ δὲ λαοὶ ἐναγώνιοι προσεδόκων τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τοῦτο, ματαιοῦν πᾶσαν σιδηρᾶν ἐμφραγήν, ἔμελλε νὰ ὁπλίσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν. Ὤφειλον λοιπὸν νὰ ἀριθμήσωσι ῥιγοῦντες καὶ στένοντες, καὶ ὑπ' οὐδεμιᾶς παραμυθίας ἀνακουφιζόμενοι, δεκαοκτὼ αἰώνων παρέλευσιν, ἄχρις οὗ ἴδωσιν ἀνατέλλουσαν τὴν ῥοδόχρουν ταύτην ἠῶ, τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἧς ἕνεκα, μὴ ἐπερχομένης, ἔμελλε μετ' οὐ πολύ, ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων καταπτώσεων, νὰ ἀποσβεσθῇ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὁ ἄκρατος σεπτικισμὸς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος δὲν προσέβαλεν εἰμὴ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους καὶ τὰ ὑπερφυσικὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ· κατὰ τὰ ἄλλα, ἀπεδέχετο ἐνδομύχως ἁπάσας τὰς ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς αὐτοῦ ἰδέας. Ὅ,τι ἐκεῖνος ἀπεκάλει ἀποκάλυψιν, ἡ φιλοσοφία ἀπεκάλει φυσικὸν λόγον. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀτόμων, τῶν φύλων, τῶν λαῶν, τοιοῦτος ὁ ὑπ' ἀμφοτέρων ἐπιδιωκόμενος σκοπός. Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν φιλοσοφία τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ λέξιν ἀληθεστέραν, ἐντελεστέραν καὶ θειοτέραν τῆς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου προκηρυχθείσης ἀδελφότητος· μόνον αὕτη προσέβαλε τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, ἅτε συνεταιρισθείσης μετὰ μοναρχικῶν καὶ θεοκρατικῶν κυβερνήσεων, ἃς ἐπεθύμει νὰ ἐξοντώσῃ. Ἵνα ὅμως ἐκτιμήσωμεν δεόντως τὸ κρίσιμον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν ἐν ὀλίγοις ὁποία ἡ προτέρα κοινωνικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας, ἥτις παρέσχε τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως ἐπὶ τοῦ κόσμου σύμπαντος.

Ἅπασαι αἱ καταχρήσεις, ἃς ὑποχθόνιος φαντασία δύναται νὰ ἐπινοήσῃ, ἐν διαστήματι δεκατεσσάρων ἑκατονταετηρίδων κατεπίεζον ἀνηλεῶς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλεπάλληλος σειρὰ ἑξήκοντα ἓξ βασιλέων, ὧν ἄλλοι μὲν ὑπῆρξαν αἱμοχαρεῖς καὶ ἐπίβουλοι, ἕτεροι δὲ φιλόδοξοι, οὐδαμῶς φειδόμενοι τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ διοικουμένου ἔθνους, οἱ πλεῖσται τέλος ἄπειροι, εὐήθεις, ἡδυπαθεῖς καὶ ἀκόλαστοι, ἤγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀποκρημνοτέραν βαθμίδα τοῦ ἠθικοῦ βαράθρου. Τὸ ἔθνος διῳκεῖτο διὰ τῶν αὐθαιρετωτέρων νόμων, ὁ δὲ βίος καὶ ἡ τύχη τῶν πολιτῶν ἐνεπιστεύοντο τῇ κυριαρχίᾳ τῶν εὐγενῶν, τῶν ἱερέων καὶ τῶν θεσιθηρῶν. Ὁ λαός, ὅστις παρὰ τοῖς ἐλευθέροις ἔθνεσι, λογίζεται τὸ πᾶν, δὲν ἐκρίνετο τότε ἄξιος, εἰμὴ μόνον ὅπως διατηρῇ τοὺς ἀπλήστους ἐκείνους κηφῆνας διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως. Ὁ κλῆρος, κατέχων ἄπειρα πλούτη, ἅτινα ἀπέκτησεν ἕνεκα τῆς δεισιδαιμονίας τῶν πιστῶν, ἔδρεπεν εἰσέτι ἀκωλύτως καὶ ἀκόπως τὸ πέμπτον τῶν προϊόντων πασῶν τῶν δημοσίων προσόδων. Ἡ φεουδαρχία, ἡ προσωπὶς αὕτη τῆς τυραννίας, ἀπεκαθίστα τὰς ἱερωτέρας κτήσεις φαινομενικάς, ἀφαρπάζουσα διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτῆς χειρὸς καὶ πρόσωπα καὶ πράγματα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ φύσις ἐθεωρεῖτο ἴδιον προνόμιον τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν, δι' οὓς μόνον ἐφαίνετο εὔνους, πᾶσα δὲ βιομηχανικὴ ἐργασία ἐστέφετο, ὅτε χάριν αὐτῶν ἐτελεῖτο. Μὴ δὲ νομίσῃ τις ὅτι ἀλλοία ἦν

ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, πιεζόμενον ὑπὸ τὴν πέδην ὁμοίων ἀποτροπαίων προλήψεων, καὶ καταδυναστευόμενον ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ ἱερατείου καὶ τῶν εὐγενῶν, ἀνέμενε μόνον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν δούλειον ζυγόν, τὸν βαρύνοντα ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας τὰ στήθη του, καὶ νικηφόρον κατασυντρίψῃ τοὺς χθὲς καὶ πρῴην ὑβριστάς του. Ἡ ἡμέρα αὕτη ὤφειλεν ἀνυπερθέτως νὰ ἐπέλθῃ, διότι ὁσημέραι καθίσταται ἀλήθεια ἀδιαφιλονείκητος ὅτι οὐχὶ ἰδιότροπος καὶ ἀόριστος εἱμαρμένη, ἀλλ' ὀρθὴ εὐβουλία, ἐξασκουμένη μετὰ τῆς δεούσης περινοίας, μονιμοποιεῖ τὰ τῶν θνητῶν. Ἅπαντες οὖν ὤφειλον νὰ προσδοκῶσιν ἄχρις οὗ οἱ ἀπεξηραμένοι κλάδοι τῶν ὑφισταμένων προλήψεων, ἀφ' ἑαυτῶν καταρρέοντες, ἐγκεντρίσωσι νέας δυνάμεις τοῖς λαοῖς καὶ ἀφυπνίσωσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπικειμένου ληθάργου. Ἡ ἀρχαιότης βρίθει τοσούτων πολιτικῶν ἀναστατώσεων, αἵτινες ἄρδην μετέβαλον τὴν πατροπαράδοτον πολιτικὴν τῶν ἐθνῶν. Ἑκάστη τῶν καταστροφῶν τούτων συμπαρέσυρε τὰ ἐρείπια τοῦ ἤδη βιοθανοῦς κόσμου, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ μεταδώσῃ νέα ζώπυρα πολιτικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου. Ἡ Ἀνατολή, ἡ Σινική, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ῥώμη ἐθεάσαντο τοιαύτας ἀναγεννήσεις, προελθούσας ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν σηπεδόνος, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Δύσις, ἅμα ἡ δρουϊδικὴ θεοκρατία ἀντικατέστησε τὴν λατρείαν καὶ τοὺς θεσμοὺς τῶν Ῥωμαίων. Σύμπας σχεδὸν ὁ πεπολιτισμένος κόσμος τῆς ἀρχαιότητος, κατατρυχόμενος καὶ στένων ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατούσης πολυθεΐας, ἀνηγέρθη ὁμοθύμως ἐν τῇ κραυγῇ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις ἀνήγγειλε καὶ ἐπιστοποίησεν αὐτῷ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐπεζήτει. Τότε κατεσυντρίφθησαν, δίκην ὁρμητικοῦ λαίλαπος, καὶ ναοὶ καὶ ἰδέαι καὶ ἐπικρατοῦσαι ἱεροτελεστίαι, ἃς τὸ πλῆθος ἔσεβε μὲν καὶ ἐτίμα, ἀλλὰ πλεῖστοι ὑψηλῆς διανοίας ἄνδρες, ἐννοήσαντες ὁπόσον δι' αὐτῶν ἐταπεινοῦντο, εἶχον ἀποστραφῆ. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς μεταδόσεως τῶν νέων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ τότε γεγηρακότος κόσμου. Οὗτος, ὡς πολλάκις ἐρρέθη, ἐσκόπει ἀνέκαθεν τὴν ἐντελῆ χειραφέτησιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν φύλων, τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ πολιτεύεσθαι. Ἀλλ' ἡ Καθολικὴ Εὐρώπη, ἐμπνεομένη εἰσέτι ἐκ τῆς παγετώδους πνοῆς τῶν πρὸ αὐτῆς χρόνων, προσεπάθει παντὶ σθένει νὰ καταπνίξῃ τὴν ζείδωρον αὔραν τῆς ἐλευθερίας. Τὸ δίκαιον τῶν δεσποτῶν, ἐρειδόμενον ἐπί τινος μυστηρίου, ἔλεγον ὅτι κατέρχεται ἄνωθεν «ἐλέῳ θεοῦ». Ἡ δύναμις καὶ ἡ πίστις ἐπ' αὐτῶν, ἐκρίνοντο θεῖα, ἡ δὲ εὐπείθεια τῶν λαῶν ἱερά· ἐντεῦθεν οἱαδήποτε ἐκδήλωσις πνευματικοῦ βίου ἐλογίζετο βλασφημία, μόνην δὲ ἀρετὴν ἐθεώρουν τὴν δουλείαν· οὕτω δὲ οἱ λαοὶ ἐκυβερνῶντο μόνον διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀνομίας, εἰσαγόμενοι ἐναλλὰξ εἰς τὰ ἀνήλια σκότη τῆς Μεσαιωνικῆς νυκτός, εἰς ἣν οὐδεμία ἀληθείας ἀκτὶς ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ. Ἀλλ' ἡ ἀπόλυτος δεσποτεία, ἀποτυφλοῦσα τοὺς κατέχοντας αὐτήν, οὐδόλως δύναται νὰ ὑποδείξῃ τοὺς κοινωνικοὺς σκοπέλους, πρὸς οὕς, ὡς ἐκ τῆς ἀβελτηρίας αὐτῶν, ὠθοῦνται. Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ὑπερπληρουμένου τοῦ ποτηρίου τῶν ταλαιπωριῶν καὶ δεινοπαθημάτων, ἐνόμισαν οἱ ἄνθρωποι πλέον τὸν βίον αὐτῶν ἀφόρητον. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Καρόλου τοῦ Μεγάλου παρήκμαζεν ἤδη, αἱ δὲ θρησκευτικαὶ ἐκδηλώσεις, ἃς πρὸ τοσούτων αἰώνων ἐτέλουν ἥ τε Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, φθίνουσαι λεληθότως, ἠπείλουν τόν τε θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν κόσμον διὰ κλονισμῶν, οἵτινες ἔμελλον νὰ διασείσωσι τὸ καθεστὸς ἐκ θεμελίων. Τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐκ τριῶν ἑκατονταετηρίδων ἀντέπραττε κατὰ τοιαύτης διδασκαλίας, ἧς τὰ σκάνδαλα, αἱ τυραννίαι καὶ καταπιέσεις καθίστων τὸν Χριστιανισμὸν ψιλὸν μόνον ὄνομα, δὲν ἔστεργε πλέον νὰ ἀποδώσῃ θεῖον τίτλον εἰς δεσποτείαν, ἀρνουμένην τὸν λόγον καὶ ὑποδουλοῦσαν τὴν συνείδησιν. Ἐνόσῳ ὁ καθολικισμὸς ἐλογίζετο ἡ μόνη ἀληθὴς διδασκαλία τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, αἱ κρύφιαι αὗται πνευματικαὶ στάσεις οὐδόλως εἶχον ἐπιφέρει πρακτικοὺς καρπούς, καθότι καθείρξεις, πυραὶ καὶ παντοειδῆ βασανιστήρια ἐπέπνιγον αὐτάς, διατηρουμένου οὕτω ἀμειώτου τοῦ στηλοβάτου, ἐφ' οὗ ἠρείδετο ἡ διπλῆ Συμμαχία τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Πολιτείας, ὅ ἐστι ἡ θεοκρατία. Ὁ τύπος ὅμως, ἡ διηνεκὴς αὕτη ἔκρηξις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ὑπῆρξε πρὸς τοὺς λαοὺς δευτέρα ἀποκάλυψις. Κύριον ἐν ἀρχῇ ὄργανον, δι' οὗ ἡρμηνεύοντο ἢ ἀνεκινοῦντο αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι, ἤρχισε κατόπιν καὶ νὰ ὑποσκάπτῃ αὐτάς. Τὰ δόγματα τῆς κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας, ἀενάως πληττόμενα ὑπὸ τῶν φωτοειδῶν κυμάτων τοῦ ἀδαμάστου τούτου στοιχείου, δὲν ἐβράδυνον νὰ καταπέσωσιν, ὡς ἐκ τοῦ ἠλεκτρικοῦ αὐτοῦ ῥεύματος. Ὁ Γουτεμβέργιος, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πολιτικὸς στρατηλάτης νέου κόσμου, διότι, ἐπινοήσας τὴν καθόλου κοινωνίαν τῶν ἰδεῶν, ἐξησφάλισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ λόγου. Πᾶν γράμμα τῆς Ἀλφαβήτου, ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐξερχόμενον, περιεῖχε πλειοτέραν τῆς τῶν ἰσχυροτέρων στρατῶν τῶν ἡγεμόνων δύναμιν καὶ τῆς τῶν κεραυνῶν τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ τύπος ἦτο ἡ διάνοια, ἥτις, ὁπλισθεῖσα διὰ τοῦ λόγου, κατέλαβε τὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἁπάσης. Ἤδη οὐχὶ περίδηλος καὶ κατηφής, ἀλλὰ θαρραλέα καὶ ὑψαύχην ἀνεφαίνετο ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις.

Τὸ κράτος τοῦ Καθολικοῦ Χριστιανισμοῦ ὑφίστατο ἀπείρους διαμελισμούς. Ἡ Ἑλβετία, μέρος τῆς Γερμανίας, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἀγγλία, πλεῖσται τέλος ἐπαρχίαι τῆς Γαλλίας, ἀποχωρήσασαι τοῦ παππικοῦ κέντρου, προσεκολλήθησαν μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως. Τὸ θεῖον τοῦ Καθολικισμοῦ καὶ τῶν ἡγεμόνων δίκαιον παρηγκωνίσθη· ἡ φιλοσοφία ἰσχυροτέρα πάσης ἑτέρας δυνάμεως, θαρραλέα καὶ ἀτρόμητος ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτούς. Ἡ ἱστορία ὑπεδείκνυε τὰ λάθη καὶ τὰ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἐλλείμματα τῶν ἡγεμόνων, ἅτινα οἱ δημοσιολόγοι ἐσχολίαζον καὶ οἱ λαοὶ ἐμελέτων. Διὰ τοῦ μέσου τούτου οἱ κοινωνικοὶ θεσμοὶ ἐξετιμῶντο ἀναλόγως τῆς πραγματικῆς ἀξίας, ἣν ἠδύναντο ἐφ᾽ ἑνὸς ἑκάστου νὰ ἐπιφέρωσι. Καὶ αὐτὰ τὰ εὐπειθέστερα πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν ἐξουσίαν πνεύματα ὡμίλουν τοῖς ἡγεμόσι αὐτῶν περὶ καθηκόντων, τοῖς δὲ λαοῖς περὶ δικαιωμάτων. Αἱ ἱεραὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ διδασκαλίαι ἀντήχουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μέχρι τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων. Ὁ Βοσσουέτος, τὸ ἔνσαρκον τοῦτο τέκνον τῆς ἀρχαίας συναγωγῆς, ἀπηύθυνε τοὺς ὑψηλοὺς αὐτοῦ λόγους, μετά τινων αὐστηρῶν ὑπαινιγμῶν, ἐνώπιον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄. Ὁ δὲ Φενελών, γνήσιον τέκνον τοῦ νέου νόμου, ἐνέγραψε τοιούτους εἰς βίβλον, ἥτις εἰσήρχετο ταὐτοχρόνως καὶ ἐν τοῖς μεγάροις τῶν βασιλέων καὶ ἐν τῷ πολυχνίῳ τοῦ ἀγρότου. Ὁ Μοντέσκιος, νέος Ἀριστοτέλης, ἀνέλιξε τὴν πολιτείαν πάντων τῶν λαῶν, ἀντιπαραβαλὼν καὶ ἐπικρίνας αὐτούς. Ἡ κρίσις του ὑπεδείκνυεν ἐν πάσῃ σελίδι, ὡς ἐν παραλλήλῳ γραμμῇ, τὴν δύναμιν καὶ τὸ δίκαιον, τὸ προνόμιον καὶ τὴν ἰσότητα, τὴν τυραννίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Δύο ἕτεροι ἄνδρες εἰσέτι ὑπολείπονται, οἵτινες μεγάλως διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς των· ὁ Ἰάκωβος Ρουσσὼ καὶ ὁ Βολταῖρος. Ὁ μὲν εἷς, εὔγλωττος μᾶλλον ἢ εὐφυής, ἐσπούδασε τὴν πολιτικὴν οὐχὶ ἐν τοῖς κοινωνικοῖς νόμοις, ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει· ψυχὴ ἐλευθέρα πλὴν ὑπεραλγής, ἐζήτησε τὴν ἀνακούφισιν τῆς καρδίας του, ἐν τῷ ἰδανικῷ κόσμῳ. Εν αὐτῷ διορῶμεν τὴν κοινωνικὴν οὐτοπίαν καὶ τὴν θέρμην τοῦ ἔρωτος. Ἐγοήτευσε δὲ περισσότερον παντὸς ἄλλου τὰ πλήθη, διότι ὅπως συγκινήσῃ τις ἡ πραγματικότης μόνον δὲν ἀρκεῖ. Δέον νὰ περιβάλληται διά τινος γοητείας, καθόσον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν εὐχαριστεῖται κυρίως ἢ ἐπὶ ἀντικειμένων, ὑπερβαινόντων τὰ συνήθη αὐτοῦ αἰσθητήρια. Ἐντεῦθεν παράγεται τὸ ἰδεῶδες, ἡ δύναμις αὕτη τῶν θρησκειῶν, αἵτινες τείνουσι πάντοτε ὑψηλότερον ἢ ὅσον δεικνύουσιν. Ὁ δὲ Βολταῖρος ἔσχε τὸ ἰδιάζον προσὸν τῆς κριτικῆς, τὴν σκωπτικὴν εἰρωνείαν, ἥτις πλήττει πᾶν ὅ,τι θίγει· ὑπεκίνησε τὸν σαρκασμὸν διὰ τῶν ἰδεῶν του, καταδείξας δὲ εἰς ἅπαντας τὰ ἕλκη καὶ τὰς πλάνας τῆς ἀμαθείας, ὤθησεν αὐτοὺς εἰς ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ καθεστότος διὰ μόνης τῆς περιφρονήσεως.

(ἕπεται τὸ τέλος)

Α. Α. ΤΡΙΚΑΡΔΟΣ

——

ΧΡΟΝΙΚΑ

(Φεβρουάριος—Μάρτιος).

Α΄.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰ εὐτυχῆ ταῦτα κλίματα, ὑπὸ τὸν ὡραῖον καὶ γλαυκόεντα οὐρανόν μας, ὁ χειμὼν δὲν ἔχει διαρκῆ τὴν καθέδραν του, ἡ δὲ νίκη του εἶνε ἐφήμερος καὶ ἀσθενής· ἀνέφελος καὶ διαυγὴς εἶνε ὁ οὐρανός, ὁ ἥλιος ἀνατέλλει ἐνδεδυμένος πάσας τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, πάχνη ἐλαφρὰ ἀνέρχεται ἐκ τῆς γῆς, ἣν χλόη ἀρτιφυὴς καλύπτει, καὶ πτηνῶν γλυκυφθόγγων ἀκούονται κελαδήματα. Τοιοῦτος παρῆλθεν ὅλος σχεδὸν ὁ χειμών. Ἤδη εὑρισκόμεθα περὶ τὰ μέσα τοῦ πρώτου ἐαρινοῦ μηνός, τοῦ Μαρτίου, εἰς οὗ τὸ μειδίαμα τὰ δένδρα ἀνθοῦσιν, οἱ λειμῶνες καλύπτονται ὑπὸ χλόης καὶ θαλπωρὴ ζωογόνος ἁπανταχοῦ διαχύνεται· συνελόντ᾽ εἰπεῖν, κατὰ τὸν Μελέαγρον.

> Χείματος ἠνεμόεντος ἀπ᾽ αἰθέρος οἰχομένοιο,
> Πορφυρέη μείδησε φερανθέος ἔαρος ὥρη,
> Οἱ δὲ λειμῶνες γελόωσιν ἀνοιγομένοιο ῥόδοιο.

Ἀλλὰ τί ἐνδιαφέρουσιν ὑμᾶς πάντα ταῦτα, ὦ φιλομειδεῖς ἀναγνώστριαι; Πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἔρως καὶ συρμός, τρυφερότης καὶ αἴσθημα εἶνε δι᾽ ὑμᾶς ἀντικείμενον ὀχληρὸν καὶ μονότονον. Τί λοιπὸν νὰ σᾶς εἴπω; Περὶ ἔρωτος; Ὄχι· καθόσον εἰς τὸ περὶ ἔρωτος κεφάλαιον πάντες ψεύδονται· ὅταν τις συζητῇ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, εἴτε ἀνὴρ τυγχάνει οὗτος εἴτε γυνή, δὲν ἐκφράζει εἰλικρινῶς τὰ αἰσθήματα καὶ ἰδέας του, ἀλλὰ σκέπτεται συνῳδὰ τῷ πνεύματι τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ φίλου. Ἐγκαταλείποντες ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀναμνησθῶμεν τῶν πολυποθήτων ἐκείνων ἡμερῶν τῆς ἀποκρέω, αἵτινες τοσοῦτον ταχέως παρῆλθον, πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα τῆς διαβάσεώς των ἴχνη ἐγκαταλείψασαι εἰς πλείστας εὐαισθήτους καρδίας. Τὰ ὄνειρα, καθὼς κάλλιον ἐμοῦ γνωρίζετε, διαδέχονται ἄλλα ὄνειρα, ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζουσι. Καὶ τὰ ὄνειρα λοιπὸν τῆς ἀποκρέω, ἅτινα τοσοῦτον χαριέντως πλὴν ἀκαρι αίως ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἔρωτος, καίτοι ὡς πομφόλυγες διερράγησαν καὶ διεδέχθησαν αὐτὰ ἄλλα ὄνειρα, τῆς λήθης δηλονότι καὶ ἀποχωρήσεως, οὐχ ἧττον, ἀναπολούμενα ἐν τῷ νῷ, οὐκ ὀλίγην εὐχαρίστησιν παρέχουσι ταῖς εὐαισθήτοις καρδίαις.

Β.

Ἀφοῦ πᾶσα γυνὴ ἔχει ἐν ἑαυτῇ ἔμφυτον τὸ ἔνστικτον τοῦ μυστηριώδους καὶ κρυφίου, καὶ ἑπομένως εὐκόλως δύναται νὰ ἀπατᾷ περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς, οὐδόλως παράδοξον ἂν ἐπενόησε μέσον ὅπως ἀπατᾷ καὶ περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Καὶ ὄντως· πόσαι ὡ ρ α ῖ α ι δεσποινίδες καὶ

σεβασταὶ κυρίαι ἀντήλλαξαν περιπαθεῖς λόγους μετὰ τῶν περιωνύμων ἐκείνων ἐρωτολήπτων, οἵτινες, νομίζοντες ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐδρεύει ἄσβεστον ἐρωτικὸν πῦρ, περιορίζονται μόνον καὶ μόνον εἰς ψευδῆ καὶ ἀ ν ά λ α τ α ἐγκώμια περὶ ὡραιότητος καὶ εὐφυΐας; Πόσαι θὰ ἐφαντάσθησαν ἑαυτὰς ἀληθῶς ὡραίας, καὶ πόσαι εὐφυέστεραι καὶ νουνεχέστεραι ἐχόρευσαν μετ᾽ εὐτυχῶν τινων θνητῶν, εἶπον αὐτοῖς ὅ,τι τ α ῖ ς κ α τ έ β η ε ἰ ς τ ὸ ν ν ο ῦ ν, καὶ ἀπῆλθον χωρὶς νὰ εἴπωσιν αὐτοῖς οὔτε κἂν τίνες ἦσαν, ἐνῷ ἐκεῖνοι ἔμειναν κεχηνότες καὶ ξύοντες τὴν κεφαλήν των, οἱονεὶ θέλοντες νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν φωνήν, τὸ βάδισμα ἢ τὴν συμπεριφορὰν τῶν τοσοῦτον εὐφυῶς περιπαιξασῶν αὐτοὺς προσωπιδοφόρων; Πόσοι πάλιν κομψοὶ καὶ εὐαίσθητοι νεανίαι μικροῦ ἐδέησε νὰ λειποθυμήσωσιν ἐκ ζηλοτυπίας, ἰδόντες Ἐ κ ε ί ν η ν χορεύουσαν μετ᾽ ἄλλου χαριεστέρου καὶ κομψοτέρου νεανίου; Καὶ πόσοι τέλος, ὡς ὁ φίλος μου Σ . . . ἧττον αἰσθαντικοὶ τῶν πρώτων, ἔστρεφον τὸ βλέμμα, ἵνα μὴ βλέπωσι τὴν κ α λ ή ν των, κατασπαταλεύουσαν τὰ αἰσθήματά της μετ᾽ ἄλλου, ὑποντοθορύζοντες τὸ ἑξῆς τοῦ Σχενιέρου ἐλεγεῖον;

> J' ai vu sur d' autres yeux qu' amour faisait sourire
> Son doux regard s' attendrir et p'eurer,
> Et du miel le plus pure que sa bouche respire
> Un autre s' enivrer.

ἤγουν·

> Εἶδον ἄλλον ν᾽ ἀτενίζῃ τὴν κ α λ ή ν μου ἐρωτύλως
> Κ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνης νὰ στηρίζῃ τ᾽ ὄμμα του καὶ νὰ δακρύῃ,
> Κ᾽ εἰς τὸ ἄρωμα τὸ στάζον ἀπὸ τὸ ἁβρόν της χεῖλος
> Εἶδον ἄλλον νὰ μεθύῃ.

Καὶ ἐνῷ τὸ πλῆθος ἐχόρευεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς γνωστῆς λέσχης, ὁ ῥηθεὶς φίλος μου ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν θῦμα τοῦ κατατρύχοντος τὰ στήθη του αἰσθήματος, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τῆς ἀστασίας τ η ς, ἐκάθητο ἔν τινι γωνίᾳ τῆς αἰθούσης καὶ ἄπειροι ἰδέαι ἐ κ δ ι κ ή σ ε ω ς ἐπιέζοντο ἐν τῷ πνεύματί του. Ὁ ταλαίπωρος! δὲν ἐσυλλογίσθη ὅτι τὸ μόνον φάρμακον διὰ τὴν ἄστατον γυναῖκα εἶνε ἡ περιφρόνησις.

Γ΄.

Παρῆλθον λοιπόν, καλαί μου ἀναγνώστριαι, ὡς πᾶν ἀγαθὸν ἐπὶ γῆς, οἱ κρότοι, οἱ θόρυβοι καὶ οἱ χοροί· ἐσίγησαν τὰ ὄργανα καὶ ἔπαυσαν τὰ ὄργια — ἀλλὰ διὰ τὸν φίλον μου Κ. . . ποτὲ — καὶ ἤδη ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐκφωνήσωμεν «Μετανοεῖτε καὶ προσεύχεσθε». Τὰς πολυποθήτους καὶ προσφιλεῖς ἡμέρας τῆς παραφορᾶς καὶ εὐθυμίας διεδέχθησαν οἱ ῥινοπρόφεροι ψαλμοὶ τῶν οὐδέποτε ἰσχνῶν ἱερέων καὶ αἱ γονυκλισίαι καὶ θρησκευτικοὶ ψιθυρισμοὶ τῶν εὐσεβῶν γυναικῶν, αἵτινες, φθάσασαι ἤδη εἰς τὸ τελευταῖον τοῦ ἔρωτος στάδιον, ἐπιζητοῦσιν ἤδη κατεύνασιν τῶν ταραχῶν τῆς καρδίας . . . Ὅταν τις ἦνε νέος, ἡ σιγῶσα φύσις ὁμιλεῖ πολλά, καθιστῶσα ἐνίοτε αὐτὸν καὶ π ο ι η τ ή ν, τοῦθ᾽ ὅπερ εὔκολον ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἐποχῇ, ἅπαν δὲ τὸ μέλλον αὐτοῦ παρίσταται ἐνώπιόν του μειδιῶν καὶ τρέφεται μὲ μυρίας χιμαίρας· ἀλλ᾽ ὅταν φθάσῃ τις εἰς ἡλικίαν, καθ᾽ ἣν ἡ προσδοκία, ἣν εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, παρέρχεται ὄπισθεν, καὶ καθ᾽ ἥν, τῆς φύσεως καθισταμένης ψυχρᾶς καὶ βραχυλόγου, βλέπει ὅτι ἐξῆλθε τῆς ἀπάτης μετ᾽ ἀπείρους πλάνας, τότε ἀνάγκη, ὡς φρονεῖ, νὰ προσορμισθῇ εἰς ἕτερον λιμένα, εἰς τὸν τῆς θρησκείας. Meglio tardi che mai.

Κατόπιν ὅλων τούτων, ὡς νὰ μὴ ἤρκουν αἱ δέκα καὶ πέντε ὁλόκληροι ἡμέραι, ἡ νεότης δὲν ἔλειψε τοῦ νὰ ἐπιδείξῃ τὸ αἴσθημα καὶ τὸ πνεῦμά της κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς ἀποκρέω ἑσπέραν, καθ᾽ ἣν πανταχοῦ ἠκούοντο ταραχαί, εὐθυμία, φωναί. Μ α σ κ α ρ ά δ ε ς ἀμφοτέρων τῶν φύλων φύρδην μίγδην περιεφέροντο τὰς ἀγυιὰς καὶ περιήρχοντο τὰς φιλικὰς οἰκίας, εἰς ἃς ἀντήχει ὁ εὔθυμος ἦχος τοῦ βάλς, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἕκαστος λησμονεῖ ἑαυτόν, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν θέσιν του. Ἀλλ᾽ ἔστω· βλέπετε τὴν μικρὰν ἐκείνην καί, ὡς ἤθελεν εἴπει ἡ κυρία Σ . . . κ α λ ά β α λ μ έ ν η ν μάσκαραν μὲ τὸ κόκκινο σάλι; ἠθέλομεν βεβαίως ὀνομάσει αὐτὴν βασιλίδα τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀξιοτίμου τινὸς συμπολίτου μας τοῦ κ. Δ. διδομένου χοροῦ, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν ὅτι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς προσωπίδος κρύπτεται φίλος τῆς οἰκογενείας . . . Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου.

Καὶ ἤδη δέον νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσωμεν· ἐπιφυλασσόμενοι δὲ προσεχῶς νὰ σᾶς διηγηθῶμεν πολλὰ καὶ διάφορα ἀντικείμενα, οἷον περὶ «Εὐφροσύνης» καὶ ἄλλων πολλῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐχόμεθα ὑμῖν κ α ὶ τ ο ῦ χ ρ ό ν ο υ κ α ὶ τ ο ῦ χ ρ ό ν ο υ.

ΦΑΩΝ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΝΑΥΤΗΣ.

Ἄχ! νἄξευρες, ἀγάπη μου, πῶς βρίσκομαι 'στὰ ξένα
Καὶ πῶς παλεύω ὁ δύστυχος μὲ κύματα ἀγριεμένα,
'Στὴ Παναγιὰ θὲ νἄκαιγες καντύλι καὶ λιβάνι
Τὸν παιδεμὸ τοῦ ναύτου σου, τὰ πάθια νὰ γλυκάνῃ.

Ἄχ! νἄβλεπες, ἀγάπη μου, τὴ νύχτα, τὴν ἡμέρα,
Μὲς τοῦ πελάου τὴ σιγαλιά, μὲς τὸ νεκρὸν ἀγέρα,
Τὰ δάκρυα καὶ τὸν ἵδρωτα τοῦ ναύτη σου, πουλί μου,
'Σ τὴν Παναγιὰ θὲ νἄκλαιγες νὰ σώσῃ τὴ ζωή μου!

Ἄχ! νἄξευρες; ἀγάπη μου, τὰ παραδάρματά μου,
Τὸν ὕπνο μου, τὴν ἀγρυπνιὰ καὶ τἄχαρα ὄνειρά μου·
Μὲς τοῦ πελάου θἄρχισουνα κ' ἐσὺ τὴν ἄκρη, ἄκρη
Κ' ἕνα γιὰ μένα θἄχυνες ἐλεημοσύνης δάκρυ.

Ἄχ! νἄβλεπες, ἀγάπη μου, τὸ κῦμα τ' ἀγριεμένο
Καὶ τὸ πανὶ τῆς βάρκας μου 'στὰ ξάρτια νεκρωμένο,
Θὰ μὄστερνες δυὸ στεναγμοὺς ἐρωτικὸ ἀγεράκι
Ἢ τὸ γιαλὸ θὰ μἄλωνε τ' ἀθῶο σου τὸ χεράκι.

Ἄχ! νἄξευρες στὴν ξενιτειὰ πῶς παραδέρνω μόνος
Καὶ τὶ φαρμάκι ἔχει γιὰ μὲ καθ' ὥρα, κάθε χρόνος,
Θἄκανες βάρκα τὸ γιαλὸ καὶ τὴν ἀγάπη ναύτη
Καὶ 'σὰν ἀστέρι θἄρχεσο, ποῦ χύνεται καὶ ἀστράφτει.

Ἄχ! νἄβλεπες—ἴδες ποτὲ παντέρημο τρυγόνι,
Ὁποῦ παλεύει μὲ καιροὺς καὶ σὲ κλαρὶ δὲ στρώνει;
Μοιάζω μ' ἐκεῖνο, ἀγάπη μου, ὤταν ἐκεῖνο τρέχω
Καὶ 'σὰν ἐκεῖνο ἀνάπαψι μὲς τὸ γιαλὸ δὲν ἔχω.

Ἄχ! νἄξευρες, ἀγάπη μου, πῶς λαχταρῶ γιὰ σένα,
Ἡ ξενιτειὰ δὲ θἄτουνε τόσο πικρὴ γιὰ μένα.
Μὰ σὺ δὲν ξέρεις ἡ ἐρημιὰ τῆς ξενιτειᾶς πῶς μ' ἔχει,
Γιαυτὸ λαχτάρα καὶ καϋμὸς στὰ σωθικά μου τρέχει.

Ἄχ! νἄκαναν ἀντίλαλο τῆς θάλασσας τὰ βάθη,
Θενἄκουγες, ἀγάπη μου, τοῦ ξένου σου τὰ πάθη.
Τ' ἀστέρια ἃ δὲ σὲ ζήλευαν καὶ τὄξερα, πουλί μου,
Μ' ἕνα φιλὶ θὰ σοὔστελνα, μ' ἐκεῖνα τὴ ψυχή μου.

Ἄχ! νἄξευρα ὁ κακότυχος πῶς δὲ θἀνταμωθοῦμε,
Μὲς τὰ βαθειὰ τῆς θάλασσας θἄπεφτα νὰ κοιμοῦμαι...
Καὶ θἄπερνα προσκέφαλο τ' ἀφράτο της τὸ κῦμα,
Τὸν οὐρανὸ ταφόπετρα καὶ τὴν ἀγάπη μνῆμα.

Ἄχ! νἄξευρα πῶς οἱ νεκροὶ ποτὲ δὲ θὰ ἰδωθοῦνε
Κ' οἱ ἐρωτευμένοι ναιαῖς καὶ ναὶ πῶς δὲ θὰ φιληθοῦνε,
Δὲ θἄκλεγα στὴ ξενιτειὰ γι' ἀγάπη καὶ Πατρίδα
Καὶ δὲ θὲ νὰ σὲ πίστευα Οὐρανοδεῖχτρα Ἐλπίδα.

Ἄχ! θὰ ἐνωθοῦμε, ἀγάπη μου, μὴν κλαῖς, εἰς ἄλλο μέρος,
Γιατὶ ἡ ψυχὴ εἶν' ἀθάνατη κ' εἶναι ψυχὴ ὁ Ἔρως.—

Δ. Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΟΠΤΑΣΙΑΝ.

Ἂν εἶσαι, πές μου, ἄγγελος νὰ πέσω νὰ φιλήσω
Τὸ ἅγιο χῶμα ποῦ πατεῖς;... γλυκὰ νὰ ἀντικρύσω
Τὸ ὤμορφό σου πρόσωπο μὲ μάτια βουρκωμένα,
Μὲ χείλια ἀκίνητα, κλειστὰ καὶ χέρια σταυρωμένα.
Ἄχ! ἀπὸ ποῦ κατέβηκες;... Ποιὸ ἄστρο νὰ κυττάζω
Τὴ νύχτα καὶ μ' ἀπόκρυφη λαχτάρα νὰ στενάζω;..

Ν' ἄτουνα ἤθελα τῆς γῆς περίχαρο βλαστάρι,
Μὲ τοῦ Μαγιοῦ τὸ κόκκινο τραντάφυλλο ζευγάρι,
Γλυκειὰ τοῦ κρίνου ἀδελφή, τοῦ κόσμου μας λουλοῦδι,
Χαμόγελο τῆς ἄνοιξης καὶ ζωντανὸ τραγοῦδι,
Γιὰ να σἀνοίξω τὴν καρδιὰ νὰ 'δῆς, νὰ 'δῆς τὶ λέει...
Τώρα φοβᾶται νὰ τὸ 'πῆ τὸ μυστικὸ καὶ κλαίει.

Νύχτα βαθειὰ μὲ 'πλάκωσε μὲς 'στὸ ξημέρωμά μου,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐκοιμώμουνα, βαρειὰ 'στὴν ἐρημιά μου
Σὰν ἄστρο διαβατάρικο ἐφάνηκες ἐμπρός μου
Καὶ μιά σου ἀχτίδα ἐχάρισες εἰς τὸ σβυμένο φῶς μου,
Μ' ἔκαμες πάλι ποιητή, μοὔδωκες πάλι Μοῦσα...
Πῶς ἤθελα νὰ 'μπόραγα ἀγγέλους ν' ἀγαποῦσα.

Ἂν ὄνειρο δὲν ἤσουνα, περαστικὴ ἀχτίδα,
Μὲ κόρης ὄψι τρυφερὴ κ' ἐσπλαγχνικὴ ἐλπίδα,
Ἐλεημοσύνη ἤθελα γλυκὰ νὰ σοῦ ζητήσω
—Ἄχ! νὰ μ' ἀφήσῃς μιὰ στιγμὴ πιστὰ νὰσ' ἀγαπήσω—
Νὰ νοιώσω πάλι ἄ ν ο ι ξ η, γ α λ ή ν η, ε ὐ τ υ χ ί α
Μὲς 'στὸ χειμῶνα τῆς καρδιᾶς καὶ μὲς 'στὴν τρικυμία·

Ἀθῆναι, τῇ 23 Φεβρουρίου 1876.

ΕΜΜ. Κ. ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ

ΑΙΝΙΓΜΑ Α'.

Τρώγω, φίλε, αἰων'ως, ἀλλ' οὐδέποτε χορταίνω,
Μόνον μέλημά μου ἔχων τὴν κοιλίαν νὰ γεμίσω.
Ἀκέφαλον· περιπατεῖς; ἐγὼ σιμά σου μένω,
Ἂν ἀμφιβάλῃς, γύρισε καὶ θὰ μ' ἰδῇς ὀπίσω.

Τῷ πρώτῳ λύτῃ ἡ σύνταξις δωρήσεται τὸ δρᾶμα τὸ

ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Η ΚΟΡΙΝΝΑ ἀνταλλάσσεται μὲ πᾶν περιοδικὸν καὶ πᾶσαν ἐφημερίδα, προσέτι δὲ ἀγγέλλει πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.

ΟΙ προμηθεύοντες ὀκτὼ συνδρομητάς, προπληρώνοντας τὴν συνδρομήν των, λαμβάνουσι τὸ φύλλον ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ἄρχονται τὴν 1.ην Μαρτίου καὶ εἶναι ὑποχρεωτικῶς ἐτήσιαι.

ΕΝ τῷ ἐξωφύλλῳ καταχωρίζονται παντὸς εἴδους εἰδοποιήσεις. Ἰδιαίτεραι συμφωνίαι ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἡ ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Προπληρωτέας

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι...... δραχ. **6** | ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ..δραχ. **8** | ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι..φράγκ. **8**

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Ἐν Ζακύνθῳ παρὰ τῷ ἐκδότῃ κ. Χρήστῳ Σ. Χιώτῃ καὶ παρὰ τῷ γραφείῳ τῆς ΚΟΡΙΝΝΗΣ, κειμένῳ ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἡ ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ, παρὰ τῇ ὁδῷ Ὁδηγητρίας.

Η ΚΥΡΙΑ Ἀδαμαντίνη Σοτοβίκη, μοδίστα, εἰδοποιεῖ τὰς φιλοκάλους κυρίας τῆς ἡμετέρας πόλεως ὅτι ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς, κειμένῳ παρὰ τὴν ὁδὸν Εὐαγγελιστρίας, εὑρίσκονται παντοειδῆ τοῦ τελευταίου συρμοῦ σχέδια θερινῶν ΠΙΛΩΝ, ἅτινα ἀρτίως ἐκόμισεν ἐξ Εὐρώπης. Προσέτι δὲ εἰδοποιεῖ αὐτὰς ὅτι ἐπὶ μετριωτάτῃ τιμῇ μεταποιεῖ, βάπτει καὶ λευκαίνει πεπαλαιωμένους ψιαθίνους πίλους. (ά)

Ο ΚΥΡΙΟΣ Σπυρίδων Γρυπάρης, φωτογράφος, εἰδοποιεῖ τὸ κοινὸν ὅτι ἐν τῷ φωτογραφείῳ του, κειμένῳ παρὰ τῇ ὁδῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐργάζεται ἀπὸ τῆς ὥρας 9 1|2 π. μ. μέχρι τῆς 3 μ. μ. Οἱ προσερχόμενοι παρὰ τῷ φιλοκάλῳ τούτῳ τεχνίτῃ ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι θέλουσι μείνει καθ' ὅλα εὐχαριστημένοι. (ά)

Ο ΚΥΡΙΟΣ Παναγιώτης Ἠλιακόπουλος εἰδοποιεῖ τὸ κοινὸν ὅτι, καταρτίσας βιβλιοδετεῖον, ἀναλαμβάνει πρὸς δέσιμον παντὸς εἴδους βιβλίον. Οἱ προσερχόμενοι παρὰ τῷ νεαρῷ τούτῳ τεχνίτῃ ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι θέλουσιν εὐχαριστηθῇ διὰ τὸ κομψὸν καὶ στερεὸν τῆς ἐργασίας καὶ τὸ συγκαταβατικὸν τῆς τιμῆς. (ά)

ΕΝ τῷ τυπογραφείῳ ἡ ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ πωλεῖται μελάνη καλλίστης ποιότητος ἀντὶ τῆς εὐτελεστάτης τιμῆς τῶν 50 λεπτῶν. (ά)

ΕΝ τῷ καφενείῳ τοῦ Σπυρίδωνος Τζουκαλᾶ Γιοργαντζέλου, κειμένῳ ἀπέναντι τοῦ νεοδμήτου θεάτρου, πωλεῖται ἐπὶ μετριωτάτῃ τιμῇ ζύθος ἀρίστης ποιότητος, ὃν ἐξ Εὐρώπης ἐσχάτως ἐκόμισεν. Ἑκάστη φιάλη τιμᾶται λ. 10 καὶ ἕκαστον ποτήριον λ. 20. (ά)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ